

ศาสตร์และศิลป์ แห่งการจัดการความดี

ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธฉือจี้

พระไพศาล วิสาโล

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศีลภาครณีนุโลนริพุทธรณีนิจ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐

สิ่งพิมพ์อันดับที่ 00/2550

ISBN 978-974-9772-42-3

จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

๖๙/๑๖-๑๗ อาคารวิทยาลัยการจัดการ

มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนวิภาวดีรังสิต

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร. ๐-๒๖๔๔-๙๙๐๐

โทรสาร. ๐-๒๖๔๔-๔๙๐๑

website : <http://www.moralcenter.or.th>

ผู้พิมพ์ บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด

90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0 2424 3249, 0 2424 3252

โทรสาร 0 2424 3249, 0 2424 3252

คำปรารภ

ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๐ ผู้เขียนได้รับนิมนต์จากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม(ศูนย์คุณธรรม) ไปเยี่ยมดูงานของมูลนิธิพุทธฉือจี้ที่ประเทศไต้หวัน โดยมีผู้ร่วมคณะกว่า ๕๐ คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถาบันการศึกษาจากทุกภาคของประเทศตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา รวมทั้งผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเยาวชนและการศึกษา

การดูงานดังกล่าวแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ได้ให้ประสบการณ์ที่น่าประทับใจ รวมทั้งให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนมาก ประเด็นหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจของผู้เขียนเป็นพิเศษคือ ความสามารถในการ “การจัดการความดี” ของมูลนิธิพุทธฉือจี้ ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในตัว อีกทั้งยังประสบความสำเร็จอยู่ไม่น้อย ศาสตร์และศิลปดังกล่าวของฉือจี้น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับเมืองไทยซึ่งกำลังแสวงหาทางออกจากวิกฤตทางด้านศีลธรรมอยู่ในเวลานี้ ผู้เขียนจึงได้รวบรวมข้อมูลและแนวคิดดังกล่าวมาถ่ายทอดเป็นบทความขนาดยาวเพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนในหมู่ผู้ร่วมดูงาน เมื่อทางศูนย์คุณธรรมได้ทราบเห็นว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อผู้อ่านในวงกว้างด้วย จึงขอนำไปพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือเล่ม

แนวคิดและข้อมูลในบทความนี้ นอกจากจะได้จากการเยี่ยมชมดู

งานโดยตรงแล้ว แหล่งข้อมูลที่สำคัญยังได้แก่หนังสือเรื่อง *คุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไต้หวัน* (เขียนโดยพระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า) *จิตอาสา พลัสสร้างโลก* (เขียนโดยนพ. อำพล จินดาวัฒนะ) *ขยะสร้างคน คนสร้างชาติ* (เขียนโดยเยาวลักษณ์ ทองชัยภูมิ และสมสกุล บุญคำพัว) และเอกสารของคณะนักวิจัยซึ่งมีพระเดิมแท้เป็นหัวหน้า ทั้งหมดนี้พิมพ์โดยศูนย์คุณธรรม นอกจากนั้น ผู้เขียนยังได้ประโยชน์อีกมากจากการสนทนากับพระเดิมแท้ และมักคุเทศก์ผู้มีน้ำใจได้แก่ คุณสุชาย แซ่เฮง คุณชิง สุ เฟิน และ “คุณส้ม” ซึ่งทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่นอกเหนือจากการดูงานตามสถานที่ต่างๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลและตัวเลขที่ได้รับบางครั้งก็ไม่ตรงกัน หากไม่ก็เป็นความเข้าใจผิดของผู้เขียน หากมีข้อผิดพลาดประการใดในบทความนี้ผู้เขียนขออภัย และจะขอบคุณมากหากท่านผู้รู้กรุณาแจ้งหรือให้ความเห็น เพื่อผู้เขียนจะนำไปปรับปรุงบทความนี้ให้ดีขึ้น

ขอขอบคุณคุณคุณนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม ที่ริเริ่มและสนับสนุนให้ผู้เขียนได้ร่วมคณะดูงานของฉือจี้ ขอขอบคุณคุณวิไลวรรณ ถึกไทย และเจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรมทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนตลอดการเดินทาง ขอขอบคุณผู้ร่วมคณะเดินทาง และมักคุเทศก์ผู้มีน้ำใจ และที่ขาดไม่ได้คือขอขอบคุณท่านเดิมแท้ ชาวหินฟ้า ที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าให้แก่ผู้เขียนตลอดสี่วันที่ดูงาน

พระไพศาล วิสาโล

๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐

มูลนิธิพุทธนิจิ

เป็นองค์กรการกุศลที่ใหญ่ที่สุดในไต้หวัน มีโรงพยาบาลที่มีมาตรฐานสูงติดอันดับต้น ๆ ของประเทศถึง ๖ แห่ง มีธนาคารใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของโลก มีสถาบันการศึกษาที่ครบทุกระดับจากประถม มัธยม วิทยาลัย ไปจนถึงมหาวิทยาลัย ที่มีเอกลักษณ์ ในด้านการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีสถานีโทรทัศน์ที่มุ่งเผยแพร่คุณธรรมผ่านเครือข่ายทั่วโลก นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อีกมากมายกระจายทั่วประเทศ เช่น ช่วยเหลือ คนยากจน สงเคราะห์คนชรา ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งงานแยกขยะ

กิจการเหล่านี้ดำเนินและขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยเงินบริจาคจากสมาชิกที่มีเกือบ ๖ ล้านคน (หรือเกือบ ๑ ใน ๔ ของประชากรไต้หวัน) รวมทั้งเงินที่เกิดจากกิจกรรมของสมาชิก (เช่น เงินจากการแยกขยะ) แต่ปัจจัยที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเงินก็คือ กำลังของอาสาสมัครซึ่งมีไม่น้อยกว่า ๒ แสนคนทั่วประเทศ อาสาสมัครเหล่านี้เข้าไปช่วยผลักดันกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและขยาย ตัวไปทั่วประเทศ จนปัจจุบันสามารถขยายไปยังต่างประเทศ โดยมีสาขา ถึง ๓๙ ประเทศ

ลักษณะเด่น ของข้อจ

ในฐานะองค์กรการกุศล มูลนิธิพุทธรักษาจะมีลักษณะเด่นอย่างน้อย
๔ ประการ คือ

๑. คุณภาพของงาน

งานของมูลนิธิพุทธรักษาแต่ละด้านล้วนมีคุณภาพสูง กล่าวคือ

ก. การแพทย์

โรงพยาบาลของมูลนิธิซึ่งขณะนี้ มี ๖ แห่ง มีมาตรฐานด้านการแพทย์สูงมาก สามารถทำการรักษาโรคหรือความผิดปกติที่ต้องใช้วิชาการขั้นสูง จนมีผู้ป่วยจากต่างประเทศหลายรายมาทำการรักษา นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว โรงพยาบาลยังให้ความสำคัญใส่กับมิติด้านจิตใจและสังคมของผู้ป่วย แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไข้ เห็นคนไข้เป็นมนุษย์มากกว่าเป็นเจ้าของ “ไข้”

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมุ่งรักษา “คน” มากกว่ารักษา “ไข้” การแพทย์ของมูลนิธิจึงได้ชื่อว่า เป็น “การแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์” จนเป็นแบบอย่างให้แก่โรงพยาบาลของรัฐและของประเทศต่าง ๆ

มูลนิธิพุทธรักษายังมีธนาคารใจกระดูกที่ใหญ่เป็นอันดับ ๑ ของเอเชีย และเป็นอันดับ ๓ ของโลก ทั้งนี้เพื่อนำใจกระดูก (ที่ตรง

กับผู้ป่วย)มาใช้ในการรักษาโรคที่เกี่ยวกับความผิดปกติของเม็ดเลือด ซึ่งเป็นเทคโนโลยีขั้นสูงที่โรงพยาบาลของฉือจี้มีความสามารถเป็นพิเศษ

ข. การศึกษา

ฉือจี้เริ่มทำงานด้านการศึกษาดำเนินการก่อตั้งวิทยาลัยพยาบาล เพื่อผลิตบุคลากรป้อนให้แก่โรงพยาบาล (ภายหลังขยายเป็นวิทยาลัย เทคโนโลยี) ต่อมาก็ก่อตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (ภายหลังพัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปแบบ) จากนั้นก็ก่อตั้งโรงเรียนระดับประถม และมัธยมขึ้นมา

สถาบันการศึกษาเหล่านี้มีลักษณะเด่นคือ การสร้างจิตสำนึก ด้านคุณธรรมและปลูกฝังมิติด้านจิตวิญญาณแก่ผู้เรียนอย่างแนบคาย

ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างความรู้และความสามารถทางวิชาการได้อย่างไม่ด้อยกว่าที่อื่น แม้แต่คณะแพทยศาสตร์ก็ยังมีการสอนวิชา ด้านจริยศิลป์แก่นักศึกษาตลอด ๔ ปี ส่วนโรงเรียนประถมและมัธยม ก็เป็นแบบอย่างให้แก่โรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ มีการนำเอาวิธีการของ ฉือจี้ไปใช้อย่างแพร่หลาย

ค. งานสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

เมื่อเกิดภัยพิบัติไม่ว่าในไต้หวันหรือต่างประเทศ กองทัพอาสาสมัครของฉือจี้จะรุดไปยังที่ประสบเหตุในทันที และให้การสงเคราะห์แก่ผู้ทุกข์ยากชนิดที่ตรงกับปัญหา เนื่องจากการสอบถามความต้องการของเขาก่อน และมักจะอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างนานจนกว่าปัญหาพื้นฐานจะคลี่คลาย จึงมักเป็นหน่วยงานท้ายๆ ที่ถอนตัวออกจากพื้นที่ (๖ เดือนหลังภัย สึนามิในศรีลังกา ฉือจี้เป็นหนึ่งในไม่กี่หน่วยงานเอกชนที่ยังทำงานช่วย

เหลือผู้ประสบภัยอยู่ ขณะที่หน่วยงานส่วนใหญ่ถอนตัวออกไปเกือบหมด)

งานบางอย่างต้องใช้กำลังคนและกำลังเงินมหาศาล แต่ฉ้อจี้ก็ทำได้ เช่น การอพยพคนนับหมื่นในจากรัตนาที่รูกกล้าแม่น้ำจันเน่าเสีย ซึ่งนำไปสู่การสร้างแฟลตนับพันยูนิต โดยใช้เวลาเพียง ๒ ปี หรือการสร้างอาคารใหม่ให้แก่โรงเรียน ๕๐ แห่งที่ประสบภัยแผ่นดินไหวในไต้หวัน โดยใช้เวลา ๓ ปี งานสงเคราะห์เหล่านี้ไม่เพียงต้องใช้เงินทุนและกำลังคนจำนวนมาก แต่ยังต้องอาศัยความรู้และความชำนาญเฉพาะทาง ซึ่งฉ้อจี้มีพร้อมเนื่องจากมีอาสาสมัครมากมายที่มีความรู้ มีกำลังเงิน และพร้อมจะสละเวลามาให้

๑๐ ง. งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

งานแยกขยะเป็นงานเด่นอีกด้านหนึ่งของฉ้อจี้ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมีโรงงานแยกขยะไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศ มีอาสาสมัครมาช่วยงานร่วม ๕๐,๐๐๐ คน โดยผลัดกันมาทำงานสัปดาห์ละตลอดปี ตั้งแต่เก็บขยะ ขนขยะมาโรงงานแยกขยะ แล้วนำไปหมุนเวียนใช้ใหม่

งานด้านนี้นอกจากจะช่วยลดปริมาณขยะ (ด้านหนึ่งด้วยการทำให้ประชาชนทิ้งขยะน้อยลง และอีกด้านหนึ่ง ด้วยการเอาขยะที่ยังมีประโยชน์ไปรีไซเคิล ทำให้ขยะที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้เลยเหลือน้อยลง) ยังเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของฉ้อจี้ นับพันล้านบาทต่อปี สามารถนำไปเป็นทุนสนับสนุนสถานีโอโรทัศน์ของตนได้

จ. สถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย (“มหากรุณา”) ของฉือจี้ เป็นสถานีโทรทัศน์แบบ “ทางเลือก” ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในไต้หวัน จนได้รับการลงคะแนนเสียงให้เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้คนมากที่สุดเมื่อปี ๒๕๕๗

จุดเด่นคือการจัดทำรายการที่ส่งเสริมคุณธรรมหรือเกิดจิตสำนึกที่มุ่งช่วยเหลือผู้คน นอกจากรายการวิเคราะห์ข่าวเชิงธรรมะแล้ว ยังมีรายการสารคดีชีวิต ละคร และการ์ตูนที่มุ่งให้ผู้ชมมีศรัทธาในความดีงาม

๒. คุณภาพของคน

การที่ฉ้อฉลสามารถสร้างสรรค์งานต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง สะท้อนถึงคุณภาพของบุคลากรของฉ้อฉล นำสังเกตว่าบุคลากรส่วนใหญ่ที่ทำงานให้แก่ฉ้อฉลเป็นอาสาสมัคร ที่นอกจากจะทำงานให้มูลนิธิโดยไม่คิดค่าตอบแทนแล้ว ยังออกเงินให้มูลนิธิด้วย ทั้งในรูปของเงินบริจาคที่ให้เป็นประจำ และในรูปของค่าใช้จ่ายในการทำงาน เช่น จ่ายค่าเดินทางเองเวลาไปช่วยผู้ประสบภัยไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ

อาสาสมัครเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในกิจการทุกด้านของฉ้อฉล ไม่ว่าในโรงพยาบาล โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สถานีโทรทัศน์ ล้วนมีอาสาสมัครเข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ประจำ ยิ่งงานแยกขยะด้วยแล้ว คนทำงานเป็นอาสาสมัครเกือบทั้งหมด

อาสาสมัครเหล่านี้ส่วนหนึ่ง เป็นชาวบ้านทั่วไป แต่อีกไม่น้อยเป็นนักวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก อาจารย์ นักธุรกิจ ผู้บริหาร ซึ่งล้วนมีความรู้ความสามารถและมีรายได้ที่มั่นคง

แต่ทั้งหมดนี้มีสิ่งที่เหมือนกัน คือ มีจิตอาสา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ยินดีช่วยเหลือส่วนรวม และพร้อมรับใช้ผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน เวลานำสิ่งของไปบริจาคให้แก่ผู้ทุกข์ยาก อาสาสมัครของฉ้อฉลจะโค้งคำนับราวกับเป็นผู้รับเสียเอง

อาสาสมัครของนิจิยังมีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง คือการไม่
รังเกียจงาน บ่อยครั้งจะพบผู้บริหารบริษัทไปยืนถือกล่องรับบริจาคตาม
ที่สาธารณะ หรือรุดถึงไม้ เกือบกวาดขยะ ในโรงพยาบาล

ความที่นิจิมีอาสาสมัครจำนวนมากที่พร้อมจะทำงานประจำ
ออกไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยทันที นิจิจึงสามารถส่งคนไปยังทุกหน
แห่งทั่วโลกที่เกิดภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าอาฟริกาหรืออเมริกา
(นิจิเป็นหน่วยงานเอกชนแรกๆ ที่ถึงอาฟกานิสถาน หลังจากสหรัฐส่ง
กองทัพไปกวาดล้างกลุ่มตาลิบัน) ทั้งนี้โดยสมทบกับอาสาสมัครท้องถิ่น
ของนิจิเอง (ปัจจุบันได้ออกไปช่วยเหลือกว่า ๖๐ ประเทศแล้ว)

ขณะเดียวกันความสามารถทางด้านวิชาชีพของอาสา ทำให้นิจิ
สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กับงานด้านต่างๆ ได้อย่างมีประ-
สิทธิภาพ รวมทั้งงานสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ซึ่งบางครั้งลำพังแรงใจ
และกำลังเงินไม่เพียงพอที่จะช่วยให้งานประสบผล

๓. กระบวนการกล่อมเกลาจิตใจ

คุณภาพของบุคลากรของนั๊อจี โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม เกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาจิตใจที่น่าสนใจมาก เนื่องจากไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะการสอน หรือการตอกย้ำด้วยคำพูด หรือคำขวัญเท่านั้น แต่ยังมีวิธีต่างๆ อีกมากมายที่มีความแยบคายและให้ผลยั่งยืน เช่น การปลูกฝังคุณธรรมผ่านการทำงานอาสาสมัคร การเคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่น ผ่านการเรียนรู้ชีวิตของเขา การบ่มเพาะความอ่อนน้อมถ่อมตนผ่านพิธีชงน้ำชาหรือจัดดอกไม้ การมีกำลังใจทำความดีผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น การซึมซับความดีงามผ่านการเล่านิทาน เล่นละคร หรือวาดภาพ รวมทั้ง มีการฝึกฝนอาสาสมัครอย่างเป็นระบบ

นอกจากนั้นยังมีระบบพี่เลี้ยง พ่อแม่อุปถัมภ์ และกลุ่มสมาชิกที่ช่วยสร้างเสริมจิตสำนึกที่ดีงาม กล่าวได้ว่านั๊อจีมีความโดดเด่นมากในเรื่องความคิดสร้างสรรค์และศิลปะในการส่งเสริมคุณธรรม ประเด็นนี้จะได้กล่าวอย่างละเอียดข้างหน้า

๔. การสร้างเครือข่ายสมาชิกและ บริหารจัดการอาสาสมัคร

ฉ้อจี้สามารถขยายจำนวนสมาชิกไปได้เป็นจำนวนมาก จนมีเครือข่ายที่กว้างขวางไปทั่วประเทศ (๖ ใน ๑๐ ล้านของสมาชิกทั่วโลก อยู่ในไต้หวัน) ส่วนหนึ่งก็เพราะมีการบริหารจัดการอาสาสมัครที่ดี อาสาสมัครเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการรักษาและขยายจำนวนสมาชิก (อาสาสมัครที่ “ฝึกงาน” มีหน้าที่บอกบุญหาสมาชิกหรือผู้บริจาค ๒๕ รายเป็นประจำทุกเดือนในปีแรก และเพิ่มเป็น ๕๐ รายในปีที่สอง อีกทั้งยังไปเยี่ยมเยียนผู้บริจาคอย่างสม่ำเสมอ) อย่างไรก็ตามจุดที่สำคัญกว่านั้นก็คือ การจัดหาอาสาสมัครมาทำงานตามส่วนต่างๆ ของฉ้อจี้ซึ่งมีอยู่มากมาย (เฉพาะโรงงานแยกขยะก็มีถึง ๕,๐๐๐ จุด) อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี รวมทั้งการระดมอาสาสมัครในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

จะทำเช่นนี้ได้ ต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการคัดกรอง การประสานงาน การติดตามผลที่ดี ซึ่งเป็นงานที่ต้องไม่่ง่ายเลย เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าฉ้อจี้มีอาสาสมัครระดับต่างๆ ถึง ๒ แสนคน อย่างไรก็ตามฉ้อจี้สามารถบริหารจัดการให้งานด้านต่างๆ เป็นไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังมีความสามารถที่จะขยายงานเพิ่มไปได้เรื่อยๆ

หัวใจ
ของความสำเร็จ

มูลนิธิพุทธรธินิจิ ถือกำเนิดเมื่อปี ๒๕๐๙ โดยภิกษุณี เจิ้งเหยียน วัย ๒๙ ปี (พรรษา ๓) เริ่มต้นด้วยการเชิญชวนแม่บ้านในเมืองท่าंगไกลความเจริญ (ฮวาเหลียน) จำนวน ๓๐ คน สละเงินวันละ ๕๐ เซ็นต์ (เทียบเท่า ๒๕ สตางค์ในเวลานั้น) ทุกวัน ภายในเวลา ๒๐ ปีสามารถสร้างโรงพยาบาลขนาด ๑,๐๐๐ เตียงด้วยทุนสูงถึง ๘๐๐ ล้านเหรียญได้หัวน (ขณะที่งบประมาณประจำปีของทั้งจังหวัดมีเพียง ๑๐๐ ล้านเหรียญ)

อีก ๒๐ ปีต่อมาสามารถขยายกิจการสู่งานด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน และพัฒนาจากองค์กรการกุศลระดับจังหวัด ไปเป็นระดับชาติและระดับโลกได้ โดยมีสมาชิกถึง ๑๐ ล้านคน และมีสาขาใน ๓๙ ประเทศ ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยกำลังเงินจำนวนมหาศาล และความรู้ที่ทันยุค แต่หัวใจสำคัญก็คือกำลังคนที่มีคุณภาพ บุคลากรเหล่านี้ไม่ได้อาศัยเงิน ชื่อเสียง อำนาจ หรือผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นแรงขับเคลื่อนอย่างธุรกิจเอกชนหรือหน่วยงานรัฐ แต่อาศัยคุณธรรมหรือความดีเป็นแรงบันดาลใจ ซึ่งทำให้เห็นเป็นแบบอย่างว่า แม้ไม่ใช่ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือค้นหาเป็นแรงจูงใจ องค์กรอย่างมูลนิธิก็สามารถสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มีคุณภาพระดับชาติหรือระดับโลกได้ไม่แพ้บรรษัทข้ามชาติ โดยก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชนมากกว่าอย่างเทียบกันไม่ได้

การใช้ความดีเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดงานสร้างสรรค์จำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อผู้คนนับล้านๆ ทั่วโลก โดยเริ่มต้นจากคนเล็กคนน้อยเพียง ๓๐ คน และเงินบริจาควันละ ๕๐ เซนต์ เป็นเรื่องที่ไม่น่าเป็นไปได้ แต่ก็เกิดขึ้นแล้ว จะเรียกว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ ก็คงไม่ผิด สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ ถ้าพลังเจตนาดีย้อมไม่เพียงพอ แต่ต้องอาศัยความสามารถอย่างมาก ความสามารถที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การดึงเอาความดีจากแต่ละคนออกมาและนำมารวมกันให้มากพอจนเกิดพลัง ขณะเดียวกันก็รักษาความดีนั้นให้คงอยู่และพัฒนาให้เพิ่มพูนมากขึ้น กระบวนการเหล่านี้ อาจเรียกได้ว่า “การจัดการความดี”

๑๙

ปัจจุบันมีการพูดถึงการจัดการเงินทุน การจัดการบุคลากร การจัดการทรัพยากร รวมทั้งการจัดการความรู้ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังพูดถึงกันน้อยก็คือ การจัดการความดี ในเมื่อความดีนั้นมีพลังไม่น้อยไปกว่าเงินทุนและความรู้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งในเรื่องการจัดการความดี ชนิดที่ควรพัฒนาเป็นศาสตร์และศิลป์

อย่างไรก็ตาม เราไม่จำเป็นต้องพัฒนาศาสตร์และศิลป์ดังกล่าวจากความว่างเปล่า หากสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริง มูลนิธิพุทธรณีนีจี เป็นกรณีตัวอย่างหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการจัดการความดี ซึ่งคนไทยจะได้เรียนรู้และนำมาพัฒนาให้เหมาะกับสภาพความเป็นจริงของเราเอง

【環保】
疼惜大地續物

疼惜大地

การจัดการความดี ของหนี้อัจ

๑. ความคิดพื้นฐาน : ความดีมีอยู่แล้วในใจทุกคน

ผู้ที่เป็นแรงบันดาลใจและมีอิทธิพลทางความคิดอย่างมากต่อชาว
จีนี่คือ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและประธานมูลนิธิใน
ปัจจุบัน ภิกษุณีท่านนี้มีความเชื่อในอุดมคติโพธิสัตว์ซึ่งเป็นหลักการ
สำคัญของพุทธศาสนาแบบมหายาน

โพธิสัตว์ในทัศนะมหายานคือผู้เปี่ยมด้วยเมตตากรุณา และมี
ปณิธานที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ โดยจะไม่ยอมเข้าสู่
นิพพานจนกว่าทุกชีวิตจะสิ้นทุกข์ พระโพธิสัตว์ที่เป็นตัวแทนของอุดม
คติดังกล่าวคือพระอวโลกิเตศวรหรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามเจ้าแม่กวนอิม

ในขณะที่คนจำนวนไม่น้อยถือเอาพระโพธิสัตว์เป็นที่พึ่งเพื่อ
คุ้มครองตนให้พ้นจากความทุกข์นั้น ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียนได้เน้น
ว่ามนุษย์ทุกคนมีโพธิสัตว์ภาวะอยู่แล้วในตัว โพธิสัตว์จึงไม่ได้อยู่เบื้อง
บนหรือสถิตอยู่ในสวรรค์ หากคือตัวเรานั้นเอง ทุกคนเป็นโพธิ
สัตว์ได้ทั้งนั้น หากอุทิศตนเพื่อสรรพชีวิต ดังท่านได้ย้ำว่าหากแต่ละคน
ช่วยเพื่อนมนุษย์ได้ ๕๐๐ คน ก็เท่ากับว่ามี ๑,๐๐๐ มือไม่ต่างจากพระ
อวโลกิเตศวร

พระโพธิสัตว์ซึ่งเดิมเข้าใจว่าเป็นอุดมคติอันสูงส่งที่ยากจะบรรลุได้ กลายเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้เพราะมีอยู่แล้วในตัว การมองเห็นคนทุกคนเป็นโพธิสัตว์นั้นสะท้อนได้จากลายปูนปั้นภาพเทวดาหรือโพธิสัตว์ที่ประดับตามอาคารในสถาบันการศึกษาและโรงพยาบาลของฉือจี้ เทวดาหรือโพธิสัตว์เหล่านั้นไม่ได้เป็นไปตามขนบเดิม หากเป็นภาพคนธรรมดาในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ พยาบาล นักธุรกิจ ชาวบ้าน เป็นต้น

๒๓

แนวความคิดดังกล่าวมีส่วนในการปลูกฝังให้ชาวฉือจี้มีทัศนคติว่า มนุษย์ทุกคนล้วนมีเมตตากรุณาและคุณงามความดีอยู่แล้วในจิตใจ เป็นแต่ว่าทำอย่างไรจึงจะนำคุณธรรมดังกล่าวออกมา หรือดูแลรักษาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

แนวความคิดนี้เป็นที่มาของท่าทีและวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์ของฉือจี้ เช่น การมองคนในแง่บวก การกล่าวคำชื่นชมมากกว่าการตำหนิ การแสดงความเคารพและอ่อนน้อมต่อผู้อื่น แม้ในยามที่ไปช่วยเหลือเขาก็ตาม รวมไปถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรตามสถาบันการศึกษาของฉือจี้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

๒. การน้อมนำความดี ออกมาจากใจ

นี่จึงมีวิธีการหลากหลายในการดึงความดีออกมาจากใจของผู้คน
โดยเริ่มต้นตั้งแต่

ก. มีศรัทธาในความดีของผู้อื่น

ชาวญี่ปุ่นเชื่อมั่นว่าทุกคนมีเมตตากรุณาอยู่แล้วในจิตใจ แต่ละ
คนล้วนอยากทำความดี เพราะทุกคนมีพุทธะหรือโพธิสัตว์ภาวะด้วยกัน
ทั้งนั้น เราจึงควรมองให้เห็นความดีของเขาหรืออย่างน้อยก็ต้องเชื่อว่า
เขามีความดีงามเป็นพื้นฐาน

ข. เปิดโอกาสให้เขาได้ทำความดี

เมื่อคนเราได้ทำความดี ย่อมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เพราะ
ได้ตอบสนองความใฝ่ดีในส่วนลึก ขณะเดียวกันก็ทำให้ความใฝ่ดีหรือ
คุณภาพฝ่ายบวกมีพลังมากขึ้น จนสามารถควบคุมคุณภาพฝ่ายลบ
(เช่น ความเห็นแก่ตัว โลภะ โทสะ โมหะ) การที่บางคนทำความชั่ว ไม่ใช่
เพราะเขาไม่มีความใฝ่ดีหรือคุณธรรมในจิตใจ เป็นแต่ว่าคุณภาพฝ่าย

บวกเหล่านั้นไม่มีกำลังที่จะต่อสู้ทดทานคุณภาพฝ่ายลบได้

ฉือจี้พยายามเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ทำความดี โดยเริ่มตั้งแต่ การให้ทานหรือบริจาคเงิน หน้าที่หลักประการหนึ่งของอาสาสมัคร “ฝึกงาน” ของฉือจี้ คือการบอกบุญหาสมาชิกคือผู้บริจาคเงินเป็นประจำแก่ มุลินธิ ๒๕ คน(ปีแรก)และ ๔๐ คน(ปีที่สอง) จุดสำคัญมิได้อยู่ที่จำนวน เงินบริจาค แต่อยู่ที่การเปิดโอกาสให้เขาทำความดีอย่างสม่ำเสมอ

เคยมีผู้ถามท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียนว่า ระหว่างการบริจาค เงินทุกวัน ๆ ละ ๕๐ เซนต์ กับการบริจาคเงินเดือนละครั้ง ๆ ละ ๑๕ เหรียญ เหตุใดท่านจึงสนับสนุนให้คนทำอย่างแรก ทั้ง ๆ ที่จำนวนเงิน ที่ได้ก็เท่ากัน ท่านตอบว่า การบริจาคทุกวัน แม้จะเป็นจำนวนเงินเล็กน้อย แต่ก็เป็นการบ่มเพาะความรักและจิตใจที่จะให้แก่ผู้อื่นทุก ๆ วัน ซึ่งทำให้เขามีโอกาสที่จะได้สัมผัสกับความปีติจากการให้ทุก ๆ วัน

การบริจาคเงินทุกวัน เป็นการเปิดโอกาสให้ตัวเองทำความดี ทุกวัน ความดีที่ถูก “ใช้งาน” อยู่บ่อย ๆ ย่อมมีความเข้มแข็ง ไม่ต่างจากร่างกายที่ออกกำลังกายบ่อย ๆ แม้เพียงวันละเล็กน้อยย่อมมีสุขภาพดี ขณะเดียวกันก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่าปีติจากการทำความดีแม้เพียงเล็กน้อย ทุก ๆ วันจะช่วยทำให้จิตใจที่ใฝ่ดีเจริญงอกงามยิ่งขึ้น เหมือนกับต้นไม้ที่ถูกรดน้ำบ่อย ๆ

ฉือจี้ยังได้อาศัยการบอกบุญเป็นจุดเริ่มต้นในการพาผู้คน (โดยเฉพาะคนรวย) ให้มีโอกาสทำความดีในขั้นต่อ ๆ ไปที่มีอนิสงส์มากกว่า ได้แก่ การทำงานเพื่อส่วนรวม กล่าวคือทุกครั้ง(หรือทุกเดือน) ที่อาสาสมัครฝึกงานไปเยี่ยมเยือนและรับเงินบริจาคจากสมาชิก จะมีการ แนะนำและรายงานกิจกรรมต่างๆ ของฉือจี้ให้ฟัง โดยเฉพาะงานสาธารณ-ประโยชน์ รวมทั้งมีการเชิญชวนให้ไปร่วมงานดังกล่าวด้วย

งานแยกขยะเป็นงานหนึ่งที่เปิดโอกาสอย่างกว้างขวางให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการทำมาดี เพราะเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะมาก อีกทั้งมีสถานที่รองรับอาสาสมัครได้ถึง ๕,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศ งานแยกขยะดูเผินๆ เป็นงานที่ไม่น่าสนใจ หรือไม่มีอะไรที่โดดเด่นเมื่อเทียบกับงานการแพทย์ การศึกษา และสถานีโทรทัศน์ของฉ้อจี้ (ผู้เขียนเองที่แรกก็ไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงให้มาดูแลโรงงานแยกขยะเป็นจุดแรกทันทีที่ถึงได้หัว) แต่แท้จริงเป็นงานที่สำคัญมาก เพราะเป็นงานพื้นฐานที่รองรับกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นที่เชิดหน้าชูตาของฉ้อจี้ ในแง่รายได้ปรากฏว่า ๑ ใน ๔ ของทุนสนับสนุนสถานีโทรทัศน์ด้าอ้ายมาจากการแยกขยะ แต่สิ่งที่น่าจะสำคัญกว่ารายได้ก็คือการบ่มเพาะจิตสำนึก โดยเฉพาะการทำให้หลายคนกลับมาเห็นคุณค่าของตัวเอง โดยเฉพาะคนชราซึ่งปลดเกษียณหรือว่างงาน (แถมยังไม่มีหลานให้เลี้ยงเหมือนคนแก่ในสังคมชนบท เพราะครอบครัวในเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว) คนชราเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการแยกขยะ หลายคนพบว่าตัวเองไม่ได้เป็นภาระสังคม แต่ยังสามารถช่วยเหลือสังคมและโลกได้ บางคนพูดว่าตนเองเป็นเสมือน “ขยะคืนชีพ”

จะเห็นได้ว่าการได้ทำความดีต่อส่วนรวมนั้น ไม่เพียงทำให้พลังฝ่ายบวกเจริญงอกงามในจิตใจ หากยังช่วยให้มองเห็นด้านดีของตัวเอง หรือเกิดมุมมองที่เป็นบวกเกี่ยวกับตัวเอง ทำให้อยากทำความดียิ่งขึ้น จะว่าไปแล้วงานแยกขยะหรือการรีไซเคิลขยะโดยตัวมันเองได้ทำให้หลายคนตระหนักว่า แม้แต่ขยะยังมีคุณค่าซึ่งสามารถก่อประโยชน์ได้มากมาย อย่างที่นึกไม่ถึง ฉันทิดก็ฉันทัน คนที่ดูเหมือนไร้ค่า ซึ่งอาจถูกมองว่าเป็น “ขยะ” หรือ “ภาระ” ของสังคม ก็มีคุณค่าอยู่ไม่น้อย ขอเพียงแต่รู้จักดึงคุณค่าของเขารอกมา ทศนะดังกล่าวเชื่อว่าน่าจะช่วยเสริมให้

บุคลิกภาพของน้องจี้มีมุมมองที่เป็นบวกต่อสิ่งต่างๆ และต่อผู้คน ทั้งที่ได้
กล่าวมาแล้วและจะกล่าวต่อไป

ค. การแสดงความชื่นชมมากกว่าตำหนิ

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียนจะเน้นให้ชาวน้องจี้กล่าวแสดงความ
ชื่นชมผู้อื่นให้มาก มิใช่เพื่อประโยชน์ของผู้พูด แต่เพื่อประโยชน์ของผู้
ฟัง กล่าวคือเมื่อได้รับคำชม ก็ทำให้ผู้ฟังอยากทำความดีหรือสิ่งที่เป็น
ประโยชน์สร้างสรรค์มากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง คำชมเปรียบเสมือนการ
ชักชวนความดีหรือคุณภาพฝ่ายบวกให้ออกมาจากใจมากขึ้น ตรงกันข้าม
กับคำตำหนิ ที่มักกระตุ้นให้คุณภาพฝ่ายลบออกมาจากใจของผู้ฟัง เช่น
เกิดความโกรธ ปฏิเสธความผิดพลาด โทษผู้อื่น หรือโกหกเพื่อปกป้อง
ตนเอง

๒๗

การแสดงความชื่นชมเป็นวิธีการที่น้องจี้นำมาใช้ในทุกระดับ
ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ ทั้งนี้โดยอิงอยู่กับความเชื่อพื้นฐานว่าทุกคน
มีคุณงามความดีอยู่ในตัว หน้าที่ของทุกคนคือมองให้เห็นความดีของ
เขา แม้จะหลบซ่อนหรือมีอยู่น้อยนิด แม้แต่นักเรียนที่ดูเหมือนจะเอา
ดีอะไรไม่ได้สักอย่าง แต่การที่ครูได้พุดชมเขาในสิ่งที่ดูเหมือนจะเล็กน้อย
ก็อาจทำให้ความดีและศักยภาพที่มีอยู่น้อยนิดหรือถูกกดทับนั้นมี
พลังที่จะแสดงตัวออก ดังมีเรื่องเล่าว่านักเรียนคนหนึ่งซึ่งไม่เอาถ่าน แต่
ในที่สุดกลายเป็นนักวาดที่สามารรถ เพียงเพราะว่าครูได้ชมภาพวาดตัวหุ่น
ของเขา ทั้งๆ ที่เขาทำอย่างเสียไม่ได้ แต่คำชมนั้นก็ทำให้นักเรียนมี
กำลังใจและหมั่นฝึกวาดตัวหุ่นจนชำนาญ

สำหรับคนที่ชอบมองคนในแง่ลบ การแสดงความชื่นชม
เป็นเรื่องยากมาก แต่การถูกฝึกให้ชมผู้อื่นอยู่เสมอ ก็ช่วยให้เห็นคนใน

แสบวกมากขึ้น ซึ่งในที่สุดก็จะกลับมาช่วยให้เขาเห็นตัวเองในแสบวก และเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ตลอดจนเห็นแง่ดีของทุกสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัว แม้จะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปเห็นว่าเป็น “เคราะห์” เช่น มีคนหนึ่งถูกโกงเงิน ๖๐ ล้านเหรียญได้หวัน ที่แรกก็ทุกข์มาก แต่ต่อมาก็ปล่อยวางได้เพราะเห็นว่าอย่างน้อยเขาก็ยังมีข้าวกินและมีบ้านอยู่อย่างสบาย

๒๘

สิ่งที่ทำควบคู่กับการเห็นคุณค่าของทุกชีวิตและสรรพสิ่ง ก็คือการขอบคุณ คำว่า “ขอบคุณ” (กันเอน) เป็นคำที่ชาวฉือจี้พูดบ่อยมาก ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชาวฉือจี้จะได้รับการปลูกฝังให้ซาบซึ้งในบุญคุณและขอบคุณสิ่งเหล่านั้น ในทำนองเดียวกันไม่ว่าจะทำงานหรือมีปฏิสัมพันธ์กับใคร การขอบคุณเขาเหล่านั้นเป็นสิ่งสำคัญ แม้แต่เวลาไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ก็ควรขอบคุณเขาเหล่านั้นที่เปิดโอกาสให้เราได้ทำความดี การขอบคุณผู้คนด้วยความจริงใจ ช่วยให้ผู้ถูกขอบคุณเกิดความรู้สึกที่เป็นกุศล และหากการขอบคุณนั้นเกิดจากการที่ตนเองทำความดี ก็ทำให้ตนเองอยากทำความดีเพิ่มขึ้น

ง. การเห็นความทุกข์ของผู้อื่น

ความทุกข์ยากลำบากของเพื่อนมนุษย์สามารถกระตุ้นเมตตากรุณาในใจเราให้เกิดพลังที่อยากทำความดีเพื่อช่วยเหลือเขาออกจากทุกข์ได้ อย่างน้อยก็ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจเขา ดังนั้นกิจกรรมส่วนหนึ่งของฉือจี้คือการพาสมาชิกไปประสบสัมผัสกับผู้ทุกข์ยาก เริ่มตั้งแต่คนชรา คนป่วย คนพิการ ไปจนถึงผู้ประสบภัยพิบัติ สมาชิกเหล่านี้เริ่มต้นด้วยการบริจาคเงิน หลังจากที่ได้รับฟังกิจกรรมของฉือจี้จากอาสาสมัครที่ไปเยี่ยมเยียนเป็นประจำ ใครที่สนใจก็จะได้รับการ

เชื่อเชิญให้เยี่ยม คุงานสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยากของฉือจี้ ทำให้เกิด ความอยากที่จะช่วยเหลือ คนเหล่านั้น

ในระยะหลัง ฉือจี้ได้ทำกิจกรรมดังกล่าวกับเด็กนักเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมในโรงเรียนของฉือจี้เอง มีการพานักเรียนไปเยี่ยมคนชรา คนป่วย พร้อมๆ กับการไปทำงานบริการช่วยเหลือเขา ทำให้จิตใจเกิด ความเห็นอกเห็นใจ อยากทำความดีมากขึ้น

จ. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

๒๙

การได้รับรู้เรื่องราวของคนที่ทำความดี ทำให้เราเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดี ฉือจี้จึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่วนนี้มาก แต่ไม่ได้เน้นเฉพาะการใช้สื่อเช่น หนังสือ ละคร หรือรายการโทรทัศน์ เท่านั้น ที่น่าสนใจก็คือการใช้วิธีสนทนาพูดคุยกัน นอกจากการจัดให้มีการสนทนาเป็นประจำระหว่างอาสาสมัครกับสมาชิก (ผ่านการไปเยี่ยม เยือนและรับเงินบริจาคทุกเดือน)แล้ว ยังมีการสนทนาระหว่างอาสาสมัครกับท่านธรรมาจารย์เจิ้งเหยียนที่วัดของท่านเป็นประจำทุกเช้า โดยมีอาสาสมัครทั่วประเทศและจากสาขาต่างๆ ทั่วโลกมาร่วมแลกเปลี่ยน ผ่านระบบประชุมทางไกล (และถ่ายทอดทางสถานีต้าอ้าย) ในช่วงเวลา ดังกล่าว อาสาสมัครแต่ละคนจะนำเอาประสบการณ์และความประทับใจจากการทำงานมาเล่าให้ผู้ฟัง รวบรวมถึงบุคคลอื่นที่ทำความดี อย่างน่าประทับใจด้วย

ในระดับย่อยๆ ยังมีการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก ที่รวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ (ประมาณ ๒๐ คน) เป็นประจำ ซึ่งมีอยู่กระจายทั่วประเทศ

อีกตัวอย่างที่น่าสนใจก็คือ การนำวิธีนี้ไปใช้กับนักเรียนแพทย์ ก่อนที่นักศึกษาแพทย์จะทำการเรียนรู้จาก “อาจารย์ใหญ่” หรือผู้ที่ อุทิศร่างเพื่อการศึกษา นักศึกษาทั้งกลุ่ม (๔-๕ คน) จะต้องไปเยี่ยม และสนทนากับครอบครัวของอาจารย์ใหญ่ เพื่อเรียนรู้ประวัติและเรื่องราวของผู้ที่อุทิศร่างให้ จุดมุ่งหมายที่เป็นรูปธรรมก็คือเพื่อเขียนชีวประวัติโดยย่อของอาจารย์ใหญ่สำหรับนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ของ นี้อัจฉ์ (เช่น เว็บไซต์ รวมทั้งติดที่ข้างเตียงผ่าศพ) แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญกว่านั้นก็คือ เพื่อให้เห็นคุณค่าความดีของอาจารย์ใหญ่และเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของเขา ทำให้นักศึกษาแพทย์ปฏิบัติต่อร่างของอาจารย์ใหญ่ด้วยความเคารพ และตระหนักว่าความรู้และทักษะทางการแพทย์ของตน เกิดจากความเสียสละของผู้อื่น

เมื่อจบการศึกษาไปเป็นแพทย์ สำนักดังกล่าวยอมช่วยให้เกิดความตั้งใจที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นการตอบแทน ยิ่งกว่าที่จะแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ขณะเดียวกันการได้เรียนรู้เรื่องชีวิต ความรู้สึก แรงบันดาลใจ และสุขทุกข์ของอาจารย์ใหญ่เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ก็ช่วยให้นักศึกษาแพทย์มีทัศนคติต่อชีวิตในมุมมองที่ลึกซึ้งขึ้น เข้าใจถึงมิติทางสังคมและจิตวิญญาณของผู้คน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยในฐานะมนุษย์ คือเห็นเขาครบทุกมิติ มิใช่สนใจแต่กายภาพของเขาเท่านั้น นั่นคือ ทำให้เขาหันมารักษา “คน” มากกว่ารักษา “ไข้”

มีอาจารย์ใหญ่คนหนึ่ง ก่อนเสียชีวิตได้ป่วยเป็นมะเร็งตับ เมื่อพบว่าตนเองไม่มีโอกาสรักษาให้หายได้ จึงปฏิเสธการผ่าตัด ฉายแสง หรือเคมีบำบัด ทั้งนี้เพราะอยากอุทิศร่างให้แก่นักศึกษา แต่กลัวว่าวิธีดังกล่าวจะทำให้ศพเสียสภาพ ไม่สามารถใช้ผ่าศึกษาได้ จึงรับแต่ยาบรรเทาปวดไปจนหมดลม เรื่องราวของบุคคลเช่นนี้ ยากนักที่จะไม่

บันดาลใจให้นักศึกษาแพทย์เกิดความกตัญญูรู้คุณอาจารย์ใหญ่ และ มุ่งมั่นที่จะทำความดีอย่างอาจารย์ใหญ่บ้าง

จะเห็นได้ว่า การสนทนาแลกเปลี่ยนในเรื่องราวที่เหมาะสม เรื่องของบุคคลที่จะมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตนักศึกษาของเขาตลอด ๔ ปี ข้างหน้า สามารถดึงคุณธรรมของนักศึกษาแพทย์ออกมาได้อย่างมีพลัง

ฉ. การมีเมตตาหรือความรักต่อผู้อื่น

๓๑

ความรักและความปรารถนาดีหากได้แสดงต่อผู้ใด สามารถที่จะทำให้ผู้นั้นมีความรู้สึกที่เป็นกุศล เปิดทางให้คุณธรรมหรือความดี แสดงตัวออกมา ดังเห็นได้ว่าคนที่กำลังโกรธอยู่จะบรรเทาความโกรธไปได้ หากอีกฝ่ายทำดีกับตน เช่น แสดงน้ำใจ เอื้อเฟื้อ พุดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ถือโทษโกรธเคือง

ชาวฉือจี้เชื่อว่าการมีเมตตาต่อผู้อื่น นอกจากจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่เป็นกุศลในใจตนแล้ว ยังสามารถน้อมนำคุณธรรมออกมาจากใจของผู้นั้นได้ด้วย การมีเมตตาต่อผู้อื่นนั้น เป็นพื้นฐานของ “คุณธรรมแบบฉือจี้” หลายประการ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมองผู้อื่นในแง่บวก การพูดด้วยปิยาจา การให้อภัย รวมไปถึงการเอื้อเฟื้อเจือจานและช่วยเหลือยามเขาประสบทุกข์

คุณสมบัติข้างต้นถือว่าเป็นหัวใจของฉือจี้เลยทีเดียว ดังกล่าวแล้วว่าในทัศนะของฉือจี้ ทุกคนคือโพธิสัตว์ และคุณลักษณะสำคัญของโพธิสัตว์คือเมตตากรุณา

ชาวฉือจี้จำนวนไม่น้อยมีปณิธานที่จะดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งโพธิสัตว์ โดยพยายามเจริญเมตตาอย่างไม่มีประมาณ สะท้อนได้จากเพลงหนึ่งซึ่งชาวฉือจীনิยมร้อง มีเนื้อความตอนหนึ่งว่า

“ทั่วฟ้าดินนี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่รัก
ทั่วฟ้าดินนี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่เชื่อใจ
ทั่วฟ้าดินนี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่ให้อภัย”

เมตตาฉันโดยทั่วไปคนไทยแปลว่า ความปรารถนาให้เขา
ได้รับความสุข แต่ในหมู่ชาวนี้อัจฉริยะ เมตตาหมายถึง “ความรักโดยไม่แบ่ง
แยก” ธรรมอีก ๓ ประการ ก็ถูกตีความแตกต่างกันไป กล่าวคือ

๓๒

กรุณาหมายถึงการลงมือช่วยผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์
(เถรวาทแปลว่า ความปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์)
มุทิตาหมายถึง ความสุขที่เกิดจากการช่วยผู้อื่นให้เป็นสุข
(เถรวาทแปลว่า ความยินดีเมื่อเขาได้ดีหรือมีความสุข) และ
อุเบกขา ซึ่งแปลว่า การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน
(เถรวาท แปลว่า การวางเฉยเมื่อทำดีอย่างถึงที่สุดแล้ว)

ในบรรดาพรหมวิหารธรรมดังกล่าว ข้อแรกและข้อสุดท้าย
เป็นธรรมที่ชาวนี้อัจฉริยะเน้นมากที่สุด นั่นคือรักโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นใคร
ก็ตาม และให้โดยไม่หวังประโยชน์ส่วนตัว (รวมถึงการไปสวรรค์หรือ
บรรลุนิพพาน) เวลาทำบุญหรือให้ทาน คำอธิษฐานของชาวนี้อัจฉริยะ คือ

๑. ขอให้จิตมนุษย์มีความบริสุทธิ์
๒. ขอให้สังคมมีความสงบสุข
๓. ขอให้โลกปลอดพ้นจากภัยพิบัติ

เมตตาคือหลักธรรมสำคัญที่สุดที่ขับเคลื่อนงานทุกด้านของ
นี้อัจฉริยะ ซึ่งล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ทั้งสิ้น สมนาม
นี้อัจฉริยะซึ่งแปลว่า “เมตตาสงเคราะห์” หรือ “สงเคราะห์ด้วยเมตตา”

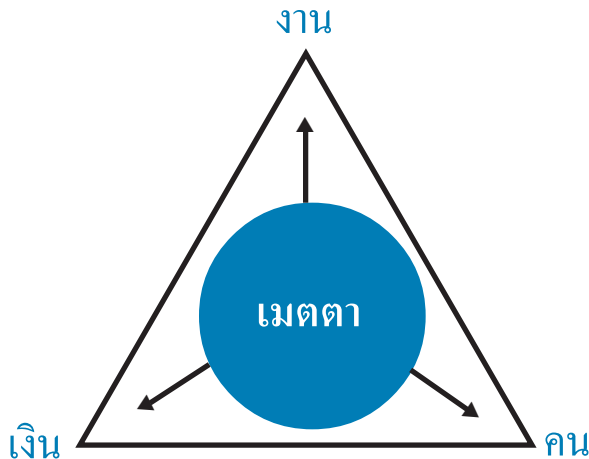
ขณะเดียวกันเมตตายังเป็นเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่นี้อัจฉริยะ
ใช้เปิดใจของผู้คนเพื่อให้ความดีงามพรูพรั่งหลั่งไหลออกมาทั้งในรูป

ของเงินบริจาคและอาสาสมัคร (ตรงนี้อาจต่างจากที่เมืองไทย ซึ่งจูงใจให้คนทำความดีด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เช่น เพื่อความมั่งมีศรีสุข เพื่อเพิ่มพูนบุญกุศล เพื่อชาติหน้า หรือเพื่อนิพพาน)

การชักชวนคนทำดี จะเน้นการสร้างเมตตาให้เกิดขึ้นในใจ เป็นเบื้องต้น เช่น ชี้ให้เห็นถึงความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ ขณะเดียวกันเมื่อลงมือทำงานก็อาศัยเมตตาเป็นแรงบันดาลใจ และเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับใครก็เอาเมตตาเป็นตัวนำ

๓๓

กล่าวโดยสรุป หากนำลักษณะเด่น ๓ ประการของมูลนิธิ พุทธจีโอจี งาน เงิน และคน มาจัดเป็นรูปสามเหลี่ยม สิ่งที่เป็นแกน กลางซึ่งขับเคลื่อนผลักดันทุกส่วนก็คือ เมตตา นั่นเอง (ดังรูป)

๓. การรวบรวมและประสาน ความดีให้เกิดพลัง

เมื่อสามารถถึงความดีของแต่ละคนออกมาแล้ว นี้อัจฉริยะไม่ได้หยุดเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถรวบรวมความดีของแต่ละคนมาผนึกให้เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ได้ ตรงนี้อาจแตกต่างจากองค์กรศาสนาต่างๆ ไป เช่น วัด ซึ่งเมื่อสอนให้คนทำดี หรือถึงความดีออกมาจากใจเขาแล้ว ก็มักจะปล่อยให้ต่างคนต่างทำความดีในชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น ไม่เบียดเบียนคนอื่น ทำบุญให้ทาน ความดีที่กระทำจึงมักเป็นความดีส่วนบุคคล ซึ่งแม้จะมีคุณค่า แต่ขาดพลังที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม เว้นแต่ว่าคนดีบางคนนั้นมีอำนาจ เช่น เป็นคนรวยหรือผู้ปกครองก็สามารถสร้างสรรค์ความดีให้เห็นผลในวงกว้างได้

แต่นี้อัจฉริยะเหมือนจะไม่ได้ฝากความหวังไว้กับคนดีที่มีอำนาจ แต่ให้ความสำคัญกับคนธรรมดาๆ มากกว่า โดยเชื่อว่าหากนำความดีของคนเหล่านี้มารวมกัน แม้จะเป็นคนเล็กคนน้อย แต่ก็สามารถบันดาลพลังสร้างสรรค์ที่มีอานุภาพหรือทำเรื่องยากๆ ขึ้นมาได้

ประวัติของนีอิจิจะว่าไปแล้วเป็นเรื่องของคนเล็กคนน้อยที่รวมพลังทำสิ่งยิ่งใหญ่ได้ เห็นได้จากจุดเริ่มต้นของนีอิจิที่เกิดจากแม่บ้าน

๓๐ คนซึ่งบริจาคเงินคนละ ๕๐ เซ็นต์ (๒๕ สตางค์) ทุกวัน แต่เมื่อผ่านไปไม่ถึงชั่วอายุคน นอกจากช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากจนนับไม่ถ้วนแล้ว ยังสามารถสร้างโรงพยาบาลราคา ๘๐๐ ล้านได้ (๘ เท่าของงบประมาณของทั้งจังหวัด) โดยอาศัยเงินบริจาคของคนเล็กคนน้อย มีเรื่องเล่าว่าตอนที่ท่านมีความคิดจะสร้างโรงพยาบาลนั้น นี้อัจฉีมีเงินทุนน้อยมาก และไม่มีใครคิดว่าจะเป็นไปได้ แต่ท่านธรรมาจารย์เชื่อมั่นว่าจะสามารถหาเงินมาได้ ในที่สุดโรงพยาบาลก็สร้างเสร็จได้ในเวลา ๗ ปี ก่อนหน้านั้นมีเศรษฐีชาวญี่ปุ่นผู้หนึ่งเสนอตัวบริจาคเงินนับร้อยล้านเพื่อสร้างโรงพยาบาลดังกล่าว แต่ท่านธรรมาจารย์ปฏิเสธ เพราะปรารถนาจะให้คนทั่วๆ ไปมีส่วนร่วมสร้างโรงพยาบาลนี้มากกว่า

๓๕

แม้ว่าระยะหลังจะมีเศรษฐีมาเป็นสมาชิกและอาสาสมัครของนี้อัจฉีเป็นจำนวนมาก แต่ความสำเร็จของนี้อัจฉีก็ยังคงมาจากคนธรรมดาเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งปัจจุบันนี้อัจฉีมีสมาชิกเกือบ ๖ ล้านคน และอาสาสมัครระดับต่างๆ ไม่ต่ำกว่า ๒ แสนคน ก็ยังสามารถขยายงานสร้างสรรค์ออกไปได้อย่างกว้างขวาง จนข้ามไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกมุมโลก โดยไม่มีเงินสนับสนุนจากรัฐเลย

จะว่าไปแล้วงานแยกขยะซึ่งเป็น “หน้าตา” ประการหนึ่งของนี้อัจฉีนั้น เป็นตัวแทนแนวคิดดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เพราะขณะนั้นใคร่ค่าต่ำต้อย แต่หากเห็นคุณค่าแม้เพียงน้อยนิดของขยะ แล้วดึงคุณค่านั้นออกมาหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์ใหม่ ขยะที่มีอยู่มากมายมหาศาลนั้น ก็สามารถก่อให้เกิดมูลค่าจำนวนนับพันล้านบาท เป็นทุนอุดหนุนสถานีโอโรทัสน์ที่ทันสมัยได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ

ความสำเร็จของนี้อัจฉีจึงเป็นตัวอย่างของผู้ที่ไม่ประมาทความดี แม้เพียงเล็กน้อย ซึ่งเป็นคติข้อหนึ่งของพุทธศาสนา

ความดีแม้เพียงเล็กน้อยหากสะสมกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ช้าก็เร็ว ย่อมเป็นมหากุศล ดังพระพุทธองค์เปรียบหยดน้ำซึ่งเมื่อรวมกันย่อมกลายเป็นมหาสมุทร

ด้วยเหตุนี้ท่านธรรมจารย์จึงไม่เคยรังเกียจเงินบริจาคแม้เพียงเล็กน้อย ขอเพียงบริจาคสม่ำเสมอทุกวัน อานุภาพอันยิ่งใหญ่ของสิ่งเล็กน้อย ชาวฉือจี้บางคนได้เปรียบเทียบเหมือนกับอาคารโรงพยาบาลของฉือจี้ซึ่งใหญ่โตมหึมาแต่ประกอบขึ้นมาจากกรวดก้อนเล็ก ๆ มากมายมหาศาลที่เห็นได้ตามผนังด้านนอกของตึก (อาคารของฉือจี้จะมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนคือ นอกจากแข็งแรง อดทน ชนิดที่ทานแผ่นดินไหวได้แล้ว ยังมีสีขาวอมเทาและมีกรวดก้อนเล็ก ๆ มากมายฉาบตามผนังและเสาตึกที่ใหญ่หลายคนโอบ)

ข้างต้นคือแนวคิดพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของฉือจี้ แต่มีอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม้อาจมองข้ามได้เลย นั่นคือ ความสามารถในการประสานเชื่อมโยงความดีของบุคคลจำนวนมากมาให้เกิดพลังสร้างสรรค์ความสามารถส่วนนี้เป็นเรื่องของการจัดองค์กรที่มีหลายด้าน และมีความสัมพันธ์พาดผ่านกันหลายลักษณะ

ผู้เขียนมีเวลาศึกษาไม่มาก แต่เท่าที่ได้รับความทราบมา จะมีการจัดองค์กรและความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

๑. การจัดองค์กรในภาพรวม

ฉือจี้มีการจัดองค์กรเป็นเครือข่ายหลายชั้น ชั้นในสุดซึ่งเป็นแกนกลางคือคณะภิกษุณี ซึ่งมีประมาณ ๑๕๐ รูป ใช้ชีวิตร่วมกันในสมณารามในเมืองฮวาเหลียน (ซึ่งเป็นจุดกำเนิดและศูนย์กลางของ

ฉือจี้) ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ยังชีพด้วยการพึ่งพาตัวเอง เช่น ทำสวน ปลูกผัก (สมัยแรกๆ ต้องทำนากันเอง โดยใช้แรงคนลากคันไถ) และผลิตสินค้าออกจำหน่าย ปฏิเสธรับเงินบริจาค ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

ชั้นที่อยู่ถัดออกมา คือสมาชิกของฉือจี้ แบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ สมาชิกเต็มขั้น ที่ผ่านการอบรมเข้าใจจิตวิญญาณและแนวทางของฉือจี้ และแสดงตนให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความเสียสละและมุ่งมั่นในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์

๓๗

ระดับที่สอง ได้แก่สมาชิกชั้นอบรม ซึ่งต้องเป็นอาสาสมัครทำงานช่วยเหลือสังคมไม่น้อยกว่า ๒ ปี จึงจะเลื่อนเป็นสมาชิกเต็มขั้นได้

ระดับที่สามคือ สมาชิกชั้นฝึกงาน ซึ่งต้องทำงานช่วยเหลือสังคมไม่น้อยกว่า ๑ ปี จึงจะเลื่อนเป็นสมาชิกชั้นอบรมได้ งานที่อาสาสมัครเหล่านี้ทำเป็นประจำได้แก่ เยี่ยมบ้านคนป่วยอนาถา ช่วยงานในโรงพยาบาลและสถานศึกษาของฉือจี้ เก็บและแยกขยะในชุมชนสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งเยี่ยมเยียนสมาชิกผู้บริจาคเงินสนับสนุนมูลนิธิ อาสาสมัครเหล่านี้มีร่วม ๒ แสนคนกระจายไปทั่วเกาะ

ถัดจากนั้นเป็นสมาชิกผู้สนับสนุน ซึ่งบริจาคเงินให้แก่มูลนิธิเป็นประจำ บุคคลเหล่านี้สัมพันธ์กับมูลนิธิโดยผ่านอาสาสมัครซึ่งไปเยี่ยมเยียนถึงบ้าน สมาชิกจึงทราบข่าวคราวและกิจกรรมของฉือจี้อย่างต่อเนื่อง การมีอาสาสมัครมาเยี่ยมเยียนเป็นประจำ ยังเป็นโอกาสที่สมาชิกจะซึมซับรับเอาแนวคิดหรืออุดมคติของฉือจี้ จนอาจมีจิตปรารถนาที่จะช่วยเหลือมากกว่าการบริจาคเงิน หรือปรารถนาที่จะเขิบไปเป็นอาสาสมัครของฉือจี้ สมาชิกส่วนใหญ่ของฉือจี้เป็นสมาชิกระดับนี้ซึ่งมีกว่า ๕ ล้านคน

อันที่จริงยังมีผู้สนับสนุนประเภทหนึ่งคือ ผู้บริจาคเงินก้อน ให้มูลนิธิ ผู้ที่บริจาคให้ ๑ ล้านเหรียญได้วัน จะได้รับตำแหน่งสมาชิก กิตติมศักดิ์ มีสถานะคล้ายกับสมาชิกเต็มขั้นของนิจจี (เช่น มีสิทธิติด สัญลักษณ์หรือใส่เครื่องแบบนิจจี คือ เสื้อน้ำเงิน กางเกงขาว เป็นต้น) สมาชิกประเภทนี้มีขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้คนรวยแต่ไม่มีเวลามารับการ ฝึกฝนเป็นอาสาสมัคร ๒ ปี สามารถเข้ามาทำงานให้กับนิจจีได้

ชั้นนอกสุดของเครือข่ายคือประชาชนทั่วไป ซึ่งได้รับประโยชน์จากกิจกรรมด้านต่างๆ ของนิจจี เช่น ผู้ที่ไปรับการเยียวยารักษา จากโรงพยาบาล ผู้ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนไปจนถึงมหาวิทยาลัย ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากงานสงเคราะห์ และผู้ชมรายการโทรทัศน์ ของนิจจี

จะเห็นได้ว่าเครือข่ายของนิจจีมีการสร้างสายสัมพันธ์ที่ เชื่อมโยงผู้คนอย่างกว้างขวาง โดยผ่านปฏิสัมพันธ์หลายแบบ อาทิ ความ สัมพันธ์แบบบุคคลต่อบุคคล ความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรม ความสัมพันธ์ ผ่านสื่อ นอกจากนั้นยังเป็นสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงสถาบันทางสังคมที่ หลากหลาย ได้แก่

- ๑) วัดหรือสมณาราม ซึ่งเป็นแกนกลางของเครือข่าย
- ๒) ครอบครัว ซึ่งเชื่อมโยงกับเครือข่ายผ่านอาสาสมัครที่ ไปรับเงินบริจาค
- ๓) ชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงกับเครือข่ายผ่านอาสาสมัครที่กระจาย อยู่ทั่วประเทศ
- ๔) โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของเครือข่าย

๕) สื่อมวลชน อาทิ สถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นตัวกลางระหว่าง
แกนในของฉ้อฉล (คณะภิกษุณี) กับอาสาสมัคร สมาชิก
และประชาชนทั่วไป

สถาบันเหล่านี้มีทั้งสถาบันแบบดั้งเดิม และสถาบันอย่างใหม่
ซึ่งมี “ทุน” ทางสังคมอยู่มาก สามารถที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อน
กระตุ่น และประสานผู้คนให้มาลงแรงทำความดีร่วมกันได้อย่างพร้อม
เพรียงและมีพลัง

๓๔

๒. การสร้างสายสัมพันธ์ในระดับย่อย

นอกจากการจัดองค์กรในภาพกว้างแล้ว ยังมีการสร้างสาย
สัมพันธ์ในระดับย่อย ๆ หรือในกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ขนานกันไป ซึ่งมี
หลายด้านมาก และส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล
เช่น

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างภิกษุณีกับอาสาสมัคร

อาสาสมัครแต่ละคนจะมีสถานะเป็น “ศิษย์” ขึ้นตรงต่อ
ภิกษุณีแต่ละคน แต่ความสัมพันธ์ในขั้นนี้ มีลักษณะเป็นทางการและ
ยากที่จะมีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดได้ เพราะมีอาสาสมัครนับพันที่ขึ้น
กับภิกษุณีแต่ละคน

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับพี่เลี้ยง

อาสาสมัครฝึกงานแต่ละขั้นจะมีพี่เลี้ยงคอยให้ความดูแล
ช่วยเหลือ ทั้งในเรื่องแนวคิด การปฏิบัติตัว การทำงาน รวมทั้งให้คำแนะนำ
หากมีปัญหาชีวิตด้วย ความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างใกล้ชิดและเมื่อ

อาสาสมัครฝึกงานได้เขยิบขึ้นเป็นอาสาสมัครเต็มขั้น ก็จะกลายเป็นพี่เลี้ยงให้กับอาสาสมัครฝึกงาน เป็นความสัมพันธ์ที่ชาวฉ้อฉลเปรียบกับแม่ไก่และลูกไก่

ค. ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครด้วยกันตาม
ศูนย์ต่าง ๆ

ในแต่ละเมืองจะมีศูนย์ประสานงานอาสาสมัคร อาสาสมัครแต่ละคนจะสังกัดอยู่กับศูนย์ดังกล่าว โดยมีหัวหน้าศูนย์เป็นผู้ติดต่อประสานงาน จัดประชุม หรือระดมคน นอกจากนั้นในแต่ละเมืองยังมีการชอยย่อยออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่เกิน ๒๐ คน มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ประสานงาน การจัดองค์กรในระดับนี้เอื้อให้เกิดกลุ่มกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างใกล้ชิด

ง. ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครด้วยกัน
ในหน่วยงานประจำ

อาสาสมัครหลายคนมีงานประจำ (แต่อาจไม่ได้ทำทุกวัน) เช่น งานแยกขยะ ซึ่งมีโรงงานแยกขยะถึง ๕,๐๐๐ แห่ง การได้มาทำงานร่วมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างกัน ซึ่งนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานด้วย เช่น ช่วยเหลือในเรื่องครอบครัว เป็นต้น

ทั้งนี้ยังไม่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับสมาชิกหรือผู้บริจาค ซึ่งได้กล่าวไปแล้ว ที่จริงฉ้อฉลยังนำความสัมพันธ์ทำนองนี้ไปใช้ในสถาบันการศึกษาของตนด้วย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษากับพ่อ/แม่อุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ/

แม่อุปถัมภ์ด้วยกัน พ่อ/แม่อุปถัมภ์เหล่านี้ความจริงก็คืออาสาสมัครของมูลนิธิที่ไปช่วยงานในสถาบันการศึกษานั้นเอง ประเด็นนี้จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

๓. การมีระบบประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ทั้งในระดับกว้างและระดับย่อยดังกล่าวมาทำให้เครือข่ายของมูลนิธิมีความแน่นแฟ้น และยึดโยงกันอย่างทั่วถึง จึงสามารถระดมคนไปทำงานอาสาสมัครได้อย่างพร้อมเพรียง และต่อเนื่องไม่ขาดสาย แต่ความสำเร็จส่วนนี้ด้านหนึ่งต้องยกให้เป็นความสามารถของหน่วยงานต่างๆ ของมูลนิธิ เช่น โรงพยาบาล และสถาบันการศึกษาที่มีการจัดทำทะเบียนอาสาสมัคร และมีระบบการติดต่อ แจ้งข่าวแก่อาสาสมัครเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำงานได้อย่างต่อเนื่องและพอดีพอดี จำเพาะโรงพยาบาลขนาดเกิน ๑,๐๐๐ เตียงของมูลนิธิ ซึ่งมี ๓ แห่ง แต่ละวันต้องการอาสาสมัครถึง ๒๒๐-๒๕๐ คน งานที่ต้องการคนช่วยก็มีหลากหลาย อีกทั้งแต่ละคนก็สามารถใช้เวลาได้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงอาสาสมัครที่ลงทะเบียนไว้ไม่น้อยกว่า ๔๐,๐๐๐ คน กระจายทั่วประเทศ การติดต่อประสานงานให้อาสาสมัครมาช่วยงานจึงไม่ใช่เรื่องง่าย แต่มูลนิธิก็สามารถทำได้ด้วยดี จึงทำให้สามารถใช้ “ทุน” ที่มีอยู่ได้อย่างเต็มกำลัง

๔๑

๔. มีงานหลากหลายที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้

มูลนิธิจึงสามารถรวบรวมรวมความดีของผู้คนมาได้เป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งก็เพราะมีงานที่หลากหลาย ชนิดที่ทุกคนสามารถมีส่วน

ร่วมได้ ไม่ว่าเด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย คนรวย คนจน ผู้เฒ่า คนชรา หรือแม้
แต่ผู้ป่วยและผู้ใกล้ตาย

สำหรับคนส่วนใหญ่อย่างแรกที่ช่วยได้คือการบริจาคเงิน
แต่หากเป็นเด็ก คนชรา หรือคนจน ถึงแม้ไม่มีเงินเลย ก็ยังช่วยได้ด้วย
การลงแรง เช่น แยกขยะ ฉีกกระดาษ ทำความสะอาด ถือก่ลองบริจาค
บางคนที่มีความสามารถมาก ก็ช่วยงานสถานีโทรทัศน์ เล่านิทาน ในห้อง
เรียน แสดงละครส่งเสริมคุณธรรม เป็นมัคคุเทศก์ต้อนรับผู้มาดูงาน
เล่นดนตรีให้ผู้ป่วยฟัง หรือถ้าสละเวลาได้เป็นเดือน ก็ไปเป็นแพทย์ช่วย
ผู้ประสบภัยทั้งในและนอกประเทศ หรือคุมงานสร้างบ้านพักให้คนยาก
จน แม้แต่ผู้ป่วยก็ยังช่วยได้โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมาเยี่ยมเยียน ส่วน
ผู้ป่วยใกล้ตายก็ยังทำความดีได้ด้วยการอุทิศร่างกายให้แก่นักศึกษาแพทย์

นี้อัจฉิได้ทำให้ทุกคนเห็นว่านอกจากตนเองมีความดีอยู่ในตัว
แล้ว ยังสามารถทำความดีต่อผู้อื่นหรือสร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่อส่วนรวม
ได้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ด้วยเหตุนี้ความดีจึงหลั่งไหลออกมาไม่
ขาดสายจากผู้คนจำนวนมากมายที่นี้อัจฉิมีเครือข่ายอยู่

๔. การหล่อเลี้ยงและเพิ่มพูน ความดี

๔๓

ความดีนั้นนอกจากจะต้องนำออกมาและใช้ให้เกิดประโยชน์แล้ว จำเป็นต้องมีการหล่อเลี้ยงรักษาและทำให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น จึงจะก่อให้เกิดผลสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

กระบวนการดังกล่าวเป็นเรื่องของ “การศึกษา” หรือ ไตรสิกขาตามหลักพุทธศาสนาโดยตรง แต่เวลาพูดถึงการศึกษา เรามักนึกถึงครูและห้องเรียน แท้ที่จริงการศึกษาสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและในทุกรูปแบบ

กรณีจอจีเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่ใช้วิธีการหลากหลายในการหล่อเลี้ยงและเพิ่มพูนความดีของบุคคล โดยในระยะแรกๆ ทำกับผู้ใหญ่เป็นหลัก ผ่านกระบวนการและเครือข่ายอาสาสมัครเป็นส่วนใหญ่ แต่ในช่วง ๒๐ ปีหลัง ได้หันมาทำกับเยาวชนมากขึ้น โดยการจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัย (ปี ๒๕๓๒) และมหาวิทยาลัย (ปี ๒๕๓๗) ต่อมาก็ทำกับเด็กโดยการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมและประถม (ปี ๒๕๔๓) ตามลำดับ ซึ่งจัดว่าเป็นงานที่ท้าทายมิใช่น้อยสำหรับจอจี อาจเป็นเพราะ

เหตุนี้การขยายงานด้านการศึกษาประถมและมัธยมจึงเป็นไปอย่างช้าๆ (ปัจจุบันมีนักเรียนประถม ๔๐๐ คน นักเรียนมัธยม ๘๐๐ คนและ นักศึกษา ๓,๐๐๐ คน) แต่เนื้อนี้ก็ดูจะประสบความสำเร็จในการผสมผสาน การสร้างเสริมคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาความรู้ได้เป็นอย่างดีและมี ศิลปะ ซึ่งเป็นแบบอย่างอันควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ในที่นี้จะกล่าวรวมๆ ทั้งกระบวนการสำหรับผู้ใหญ่และนักเรียน นักศึกษา

๔๔

๑. การเสริมสร้างคุณธรรมด้วย การทำงาน

วิธีนี้เป็นวิธีที่ฉันจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการทำงานเพื่อส่วนรวมหรือรับใช้ผู้อื่น เพราะเป็นการเพิ่มพูนเมตตากรุณา จิตสำนึกเสียสละ และคุณธรรมอีกหลายด้าน อาทิ งานแยกขยะช่วยให้เกิดสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม คนที่มาทำงานแยกขยะจะเห็นด้วย ตนเองว่าสิ่งของที่ทิ้งลงขยะนั้น ความจริงยังมีประโยชน์อีกมาก แต่ยังไม่คุ้มค่า หลายคนจะหันมาใช้กระดาดยทั้ง ๒ หน้า ขณะเดียวกันก็ รู้จักหมุนเวียนเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่ ทำให้ทิ้งขยะน้อยลง นอกจากนั้นจะเกิดนิสัยแยกขยะโดยไม่ต้องมีใครบังคับหรือมี “ตาวิเศษ” มาเฝ้าดู

งานแยกขยะเป็นงานหนึ่งที่นำเด็กและคนแก่ (บางคนอายุ ๙๐ ปี) มาทำงานร่วมกัน และเป็นโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้จากคนแก่ ทั้งในแง่แบบอย่างแห่งความเสียสละและคตินิยมในการดำเนินชีวิต คน แก่บางคนมีฐานะดี ชีวิตสะดวกสบาย แต่ก็ยังมาช่วยเก็บขยะตามชุมชน

แล้วลงมือแยกร่วมกับเพื่อนอาสาสมัครที่อ่อนวัยกว่า ทำให้เด็กได้มาเรียนรู้ถึงชีวิตแห่งการบริการสังคมด้วยตนเอง โรงเรียนแยกขยะจึงเป็นสถานศึกษาที่สำคัญอย่างมากของชาวฉือจี้

คนแก่หลายคนกลับมาเห็นคุณค่าของตัวเองอีกครั้งหนึ่งจากงานแยกขยะ ขณะที่คนรวยหรือคนเก่งหลายคนกลับมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมากขึ้น ไม่รังเกียจหรือดูแคลนงานแบบนี้ว่าต่ำต้อย คุณธรรมด้านนี้เป็นสิ่งที่ฉือจี้เน้นมาก และอาศัยงานเป็นตัวหล่อหลอม นอกจากงานแยกขยะแล้ว งานทำความสะอาด เช่น กวาดขยะ ล้างห้องน้ำ ก็เป็นงานที่ชาวฉือจี้ทุกคนต้องผ่าน และหลายคนรู้สึกเป็นเกียรติที่จะได้ทำ จึงไม่แปลกที่จะเห็นผู้จัดการบริษัท วิศวกร แพทย์ นักรูโรค จักรไม้กวาดช่วยงานที่โรงพยาบาล ขนขยะ ริดกิ่งไม้ หรือแบกของ

๔๕

ในโรงเรียนของฉือจี้ นักเรียนทุกคนมีงานประจำ ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน (และทำในเวลาเรียนด้วย) ได้แก่ การทำความสะอาดโรงเรียน โรงเรียนของฉือจี้จึงไม่มีภารโรง แต่ที่น่าสนใจกว่านั้นก็คือ ไม่ใช่แต่นักเรียนเท่านั้น ครูก็ลงมาทำด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่ง “สาร” ให้เด็กรู้ว่างานเหล่านี้ไม่ใช่งานต่ำต้อย

สำหรับการทำความสะอาดห้องน้ำ หน้าที่นี้ผู้ที่ได้รับเกียรติคือนักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุด จะมองว่าเป็นการให้เกียรติเด็กเรียนดีก็ได้ หรือว่าเป็นการฝึกลดละอัตตาของเด็กที่เรียนเก่งก็ได้ เพราะลึกๆ เด็กเรียนดีมักจะเกิดมานะหรือความถือตัวว่าเหนือกว่าคนอื่น นอกจากการทำความสะอาดโรงเรียนแล้ว ยังมีงานกวาดถนนในเมือง แยกขยะ เยี่ยมเยียนผู้ยากไร้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและบ่มเพาะคุณธรรมให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

งานบอกรับบุญเป็นอีกงานหนึ่งที่ช่วยกล่อมเกลাজิตใจของชาวฉือจี้ได้มาก โดยเฉพาะความอ่อนน้อมถ่อมตน นอกจากการบอกรับบุญหาผู้บริจาคประจำแล้ว ยังมีการบอกรับบุญถือถ้องบริจาคเพื่อช่วยผู้ประสบภัยพิบัติ อาสาสมัครฉือจี้ไม่ว่ามีอาชีพหรือสถานะอะไร ถือว่าการรับเงินบริจาคเป็นหน้าที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ทำความดี ดังนั้นบางครั้งจะเห็นผู้บริหารธุรกิจระดับพันล้านยื่นถือถ้องบริจาคตามสถานที่สาธารณะ และทุกครั้งที่ได้รับเงินบริจาคก็จะแสดงความขอบคุณและเคารพผู้บริจาค แม้จะเป็นเด็กหรือคนยากจนก็ตาม

ดังได้กล่าวแล้วว่าในการรับบริจาดังกล่าวฉือจี้จะไม่เน้นจำนวนเงิน แต่มุ่งผลทางจิตใจเป็นสำคัญ ซึ่งไม่ใช่แค่จิตใจของผู้ให้เงินเท่านั้น แต่รวมถึงจิตใจของผู้รับเงินด้วย นี่ก็เหตุผลว่าทำไมฉือจี้ถึงสนับสนุนให้อาสาสมัครที่มีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยสละเวลาจากการทำงานมา ยืนถือถ้องบริจาค ทั้งๆ ที่เงินที่เขาหามาได้เพียงชั่วโมงเดียวแล้วนำมาบริจาคให้ฉือจี้อาจมีจำนวนมากเป็นหลายเท่าตัวของเงินที่ผู้คนหยอดใส่ถ้องตั้งวันด้วยซ้ำ

นอกจากนี้ยังมีงานช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากโดยตรง เช่น สงเคราะห์คนชราอนาถา ช่วยเหลือหรือผู้ประสบภัยพิบัติ งานดังกล่าวช่วยให้นักเรียนและอาสาสมัครของฉือจี้เกิดความซาบซึ้งในการทำ ความดี การได้เห็นผู้ทุกข์ยากยิ้มแย้มเมื่อได้รับความช่วยเหลือ ย่อมทำให้อาสาสมัครเกิดปิติและความสุข หล่อเลี้ยงเมตตากรุณาและความใฝ่ดีให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น ประสพการณ์ดังกล่าวย่อมทำให้ผู้คนตระหนักว่า ยังมีความสุขที่เหนือกว่าการเสพวัตถุ เป็นสุขที่เกิดจากการทำความดี ซึ่งสนับสนุนให้อยากทำความดีมากขึ้น

๒. การเสริมสร้างคุณธรรมโดยอาศัย กัลยาณมิตรและกระบวนการกลุ่ม

กัลยาณมิตรนั้นเป็นปัจจัยแห่งการเสริมสร้างคุณธรรมที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญมาก นี่เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่โดดเด่นของฉือจี้ มีการจัดองค์กรและกิจกรรมเพื่อให้เกิดกลุ่มกัลยาณมิตรขึ้นมาในหลายลักษณะ เช่น การมีศูนย์ประสานงานอาสาสมัครในแต่ละเมือง และการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ไม่เกินกลุ่มละ ๒๐ คน หรือการสร้างระบบพี่เลี้ยง-อาสาสมัครขึ้น ดังได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ และการทำงานเป็นกลุ่มตามหน่วยกิจกรรมต่างๆ เช่น งานแยกขยะ งานอาสาสมัครโรงพยาบาล งานอาสาสมัครโรงเรียน

กลุ่มเหล่านี้นอกจากมีการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะแล้วยังมีการแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้จากกันและกัน เมื่อเห็นแบบอย่างแห่งความดีก็เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดี บางคนที่มีความทุกข์ เมื่อได้รับรู้ว่ามีคนอื่นอีกมากมายที่ลำบากกว่าตน ก็ทำให้เกิดกำลังใจที่จะอยู่สู้ความลำบากต่อไป

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเป็นกลุ่มที่ชาวฉือจี้ให้ความสนใจมาก ก็คือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างอาสาสมัครกับธรรมาจารย์ทุกเช้า โดยมีระบบประชุมทางไกลเชื่อมโยงกับอาสาสมัครทั่วโลกและมีการถ่ายทอดผ่านสถานีโทรทัศน์ด้าอ้าย ความประทับใจ แรงบันดาลใจ ตลอดจนสุขทุกข์ของอาสาสมัครและผู้คนที่เขาทำงานด้วย ถูกนำมาแลกเปลี่ยน อภิปราย และรับรู้อย่างกว้างขวาง กิจกรรมดังกล่าวเป็นการสร้างกลุ่มกัลยาณมิตรอีกแบบหนึ่ง ซึ่งแม้ไม่ใช่เป็นกลุ่มประจำ แต่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยความจริงใจก็สามารถเป็นกำลังใจ

ให้ผู้คนอยากทำความดีได้ไม่น้อย

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เหล่านี้ มองในแง่หนึ่งก็คือการเรียนรู้จากความดีของกันและกัน หรืออาศัยความดีของคนอื่นมาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงคุณธรรมในใจตน ตรงนี้เป็นความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม หรือการทำความดีเป็นกลุ่ม เพราะหากต่างคนต่างทำความดี โดยไม่มาเกี่ยวข้องกัน นอกจากจะไม่มีพลังแล้ว ความดีของแต่ละคนก็อาจขาดสิ่งจรรโลงใจได้

สายสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรเป็นสิ่งที่ฉ้อฉลนำไปใช้ในสถานศึกษาด้วย กล่าวคือนักเรียนนักศึกษาทุกคนตั้งแต่ชั้นประถมไปจนถึงระดับอุดมศึกษา จะมีพ่อ/แม่อุปถัมภ์ ซึ่งคัดเลือกจากอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว พ่อ/แม่อุปถัมภ์จะทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ในวิทยาลัยเทคโนโลยีของฉ้อฉล พ่ออุปถัมภ์ ๒ คน กับแม่อุปถัมภ์ ๓ คน จะร่วมกันรับผิดชอบนักศึกษาหรือลูกอุปถัมภ์ครึ่งห้อง (ประมาณ ๑๕ คน)

พ่อ/แม่อุปถัมภ์มีหน้าที่แนะนำและให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเรียนและชีวิตส่วนตัวแก่นักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตน มีการติดต่อได้ถามข่าวคราวและพบปะเป็นประจำ งานสำคัญอีกงานหนึ่งคือ จัดกิจกรรมเสริมคุณธรรมให้แก่ลูกอุปถัมภ์ของตน เช่น เล่นนิทาน แสดงละคร ฉายหนัง หรือทำกิจกรรมจัดดอกไม้ จากนั้นก็มาสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกัน บางครั้งก็พาลูกอุปถัมภ์ไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ ในสถานศึกษาของฉ้อฉลจะจัดพื้นที่และเวลาให้แก่พ่อ/แม่อุปถัมภ์ผัดกันมาพบปะนักเรียนหรือช่วยกิจกรรมของสถานศึกษา

ที่มองข้ามไม่ได้ก็คือ ครูและอาจารย์ก็ต้องเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนและนักศึกษาด้วย นอกจากการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนแล้ว ครูและอาจารย์ยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนและนักศึกษา

ด้วย ไม่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น (โดยเฉพาะครูประจำชั้นจะขยับตามนักเรียนเมื่อเลื่อนชั้น เช่น ตั้งแต่มัธยม ๔ ไปจนถึงมัธยม ๖) แต่ยังคลุกถึงนอกห้องเรียนด้วย เช่นมีการทำความสะอาดโรงเรียนร่วมกัน แต่เท่านั้นยังไม่พอ ในสถานศึกษาของฉือจี้ ครูและนักเรียนยังกินอาหารในห้องเดียวกัน และกินอาหารอย่างเดียวกัน ไม่ได้แยกไปกินในห้องพิเศษหรือกินอาหารที่คุณภาพต่างกัน หากเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย นอกเวลาเรียนก็มีการนัดกินอาหารเย็นกับนักศึกษาเพื่อทำความรู้จักกันให้มากขึ้น

๔๙

๓. การเสริมสร้างคุณธรรม ด้วยศิลปะ

ผู้ที่ไปเยือนมหาวิทยาลัยของฉือจี้ คงอดแปลกใจไม่ได้ที่พบว่าแม้แต่คณะแพทยศาสตร์ซึ่งมีมาตรฐานระดับนานาชาติ กลับมีหลักสูตรให้นักศึกษาเรียนการจัดดอกไม้ การชงชา และการเขียนพู่กันจีน

ในสายตาของคนทั่วไป ศิลปะแบบนี้ควรเป็นเรื่องของนักเรียนประถมหรือมัธยมมากกว่า แต่ในสถานศึกษาของฉือจี้ ศิลปะดังกล่าว อาจไม่จำเป็นสำหรับความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่มีความสำคัญสำหรับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ และเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากการหล่อหลอมแพทย์ให้มีหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เพราะศิลปะดังกล่าวไม่ใช่ศิลปะเพื่อความสวยงามเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ฉือจี้เรียกว่า “จริยศิลป์” คือศิลปะที่ส่งเสริมคุณธรรม

ศิลปะทั้ง ๓ แขนง มีการเรียนตั้งแต่ชั้นประถม ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายที่แตกต่างตามวัย กล่าวคือนักเรียนชั้นประถมจะเรียนรู้ตั้งแต่การถอดรองเท้าอย่างเป็นระเบียบ ก่อนเข้าห้องชงชา และเมื่อนั่งชงชา ก็นั่งให้ตรง สง่า ขณะเดียวกันก็ไม่เยะโซ่โห้ง จากนั้นก็ฝึกการทากาย

วาจาให้สงบ รวมทั้งวางด้วยชาอย่างมีสติ ไม่ให้ด้วยกระทบกัน ซึ่งอาจ
โยงไปถึงการระมัดระวังกายและวาจาของตนไม่ให้กระทบกับคนอื่นด้วย

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมและประถม ศิลปะดังกล่าวช่วยใน
การฝึกจิตให้มีความละเอียดละไมมากขึ้น ละเอียดย้อนต่อสุนทรียรส
และน้อมใจให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เพราะเมื่อจัดดอกไม้ ไม่ใช่ดอกไม้
เท่านั้นที่ถูกจัด แต่ใจเราก็ถูกจัดไปพร้อมกัน ดอกไม้ยังเป็นสื่อในการ
สอนธรรมแก่นักเรียน เพราะดอกไม้แต่ละดอกมีลักษณะพิเศษ ที่สามารถ
สอนใจนักเรียน ส่วนการปักให้สวยก็สามารถเป็นคติธรรมในการดำเนิน
ชีวิตได้ เช่น การเอาดอกไม้ใหญ่ๆ ไปใส่ไว้ได้ดอกเล็กๆ ก็ไม่ต่างจากคนที่
ประสบความสำเร็จต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตัว และสนับสนุนผู้เยาว์ให้มี
บทบาทและความสามารถมากขึ้น นอกจากนั้นวิธีการจัด ปัก และเรียง
ดอกไม้ก็อาจเป็นกระຈกะสะท้อนให้นักเรียนรู้จักตัวเองได้ชัดเจนขึ้น

ในระดับมหาวิทยาลัย การจัดดอกไม้ ชงชา และเขียนพู่กัน
จิตสามารถนำนักศึกษาเข้าไปสัมผัสกับมิติทางจิตวิญญาณที่ลุ่มลึก
ขึ้น และเข้าใจสัจธรรมของชีวิตได้มากขึ้น ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น
ได้แจ่มชัด ขณะเดียวกันก็พัฒนาคุณภาพจิตฝ่ายบวกให้เจริญงอกงาม
ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในการดำเนินชีวิตและการศึกษา

นอกจากศิลปะทั้งสามซึ่งจัดว่าเป็นศิลปะชั้นสูงแล้ว ยังมี
ศิลปะอีกหลายอย่างที่นำมาใช้กล่อมเกลาจิตใจของผู้เรียน อาทิ นิทาน การ
แสดง ละคร และวาดภาพ นวัตกรรมอย่างหนึ่งของมูลนิธิคือการมี “คุณ
แม่แก่นิทาน” ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่คัดมาจากแม่อุปถัมภ์ มีหน้าที่เล่า
นิทานและแสดงละครตามชั้นเรียนต่างๆ เรื่องที่เล่า อาจเป็นเรื่องความ
เสียสละของคนดี หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยทำให้สนุก มีการวาดภาพ

ประกอบรวมทั้งสอดแทรกวาทธรรมของท่านธรรมาจารย์ หลังจากนั้น
ก็มีการสนทนาพูดคุยกับนักเรียน อาสาสมัครประเภทนี้ได้รับความนิยม
มาก จนถูกเชิญไปเล่านิทานให้กับโรงเรียนอื่นทั่วประเทศ

ศิลปะอีกประเภทหนึ่งที่ควรกล่าวคือเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์
อย่างหนึ่งของฉือจี้ กิจกรรมต่าง ๆ ของฉือจี้ จะขาดเพลงไม่ได้ แม้แต่
การต้อนรับอาคันตุกะ ฉือจี้ใช้เพลงเป็นสื่อสำคัญในการกล่อมเกลาคิดใจ
ของผู้คน เพลงของฉือจี้นอกจากมีเนื้อร้องที่งดงามส่งเสริมคุณธรรม
โดยเฉพาะเมตตาธรรมแล้ว ยังมีทำนองที่ไพเราะ เพลงของฉือจี้เวลาเปิด
ในที่ประชุม มักจะมีการแสดงศิลปะอีกอย่างหนึ่งประกอบด้วยเสมอไป
คือ “ภาษามือ” ลีลาอ่อนช้อยของนิ้วและมือ เป็นสื่อสากลที่ช่วยถ่ายทอด
ความหมายจากเนื้อร้องให้แก่ผู้ฟังแม้ไม่รู้ภาษาจีนเลยก็ตาม อีกทั้ง
ยังยังเชื่อเชิญให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับผู้ร้องด้วย จึงเป็นสื่อที่สร้างสัมพันธ-
ภาพระหว่างชาวฉือจี้กับผู้อื่น รวมทั้งผู้ที่ฉือจี้เข้าไปสงเคราะห์ได้เป็น
อย่างดี

๕๑

๔. การส่งเสริมคุณธรรม ด้วยกิจกรรมบูรณาการ

คนส่วนใหญ่เวลาพูดถึงการส่งเสริมคุณธรรม ก็มักจะนึกถึง
การสอน การเทศน์ ด้วยเหตุนี้ในเมืองไทยจึงมักมีเสียงเรียกร้องให้คน
เข้าวัดฟังเทศน์มากขึ้น ให้นิมนต์พระมาเทศนาสั่งสอนบ่อยขึ้น รวมทั้ง
เพิ่มวิชาศีลธรรมให้มากขึ้น ซึ่งก็มักหนีไม่พ้นการให้ครูเป็นผู้สอนและ
นักเรียนเป็นผู้ท่องจำ แต่ฉือจี้กลับแตกต่างออกไป แม้มีการเทศน์ การ
สอน แต่จุดเน้นกลับอยู่ที่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ

ซึ่งสามารถสร้างสำนึกที่ประทับแน่นในจิตใจและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืนกว่า โดยที่การปฏิบัติก็มีความหลากหลาย นอกจากการใช้แรงงาน การทำงานบริการแล้ว ยังรวมไปถึงการทำงานทางศิลปะ โดยมีการไต่ตรองผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนกัน นั่นคือมีทั้งการเรียนรู้ผ่านการฟัง การพิจารณา และการปฏิบัติ โดยบูรณาการเข้าด้วยกัน

ตัวอย่างที่เด่นชัดในเรื่องนี้ยังสามารถเห็นได้จากการส่งเสริมคุณธรรมในชั้นเรียน ซึ่งมีการบูรณาการกิจกรรมหลายด้านเข้าด้วยกัน และโยงไปถึงกิจกรรมนอกห้องเรียน กล่าวคือ

ในโรงเรียนประถมของฉือจี้ ครูจะนำคิธรรมหรือ “วาทธรรม” ของท่านธรรมาจารย์ที่เลือกสรรแล้ว มาบอกเล่าและอธิบายให้นักเรียนฟัง โดยอาจมีนิทานหรือเรื่องเล่าประกอบ วันต่อมาครูจะมอบหมายให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับวาทธรรมดังกล่าวตามที่ตนเข้าใจ วันที่ ๓ นักเรียนจะนำวาทธรรมดังกล่าวมาแปลงเป็นละครเล่นหน้าชั้น วันที่ ๔ ครูจะมอบหมายให้นักเรียนแปรวาทธรรมดังกล่าว เป็นการปฏิบัติโดยไปทำที่บ้าน วันที่ ๕ ครูจะนำนักเรียนไปบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นการนำวาทธรรมดังกล่าวไปแปรเป็นภาคปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถของนักเรียนหลายด้าน ทั้งด้านความคิด การแสดงออกด้วยถ้อยคำ การถ่ายทอดเป็นภาพหรือการแสดง และการแสดงออกด้วยพฤติกรรม มองในแง่ของกระบวนการทางปัญญา ก็เป็นการพัฒนาทั้งสุดมยปัญญา (ปัญญาจากการฟัง) จินตมยปัญญา (ปัญญาจากการคิด) และภวานามยปัญญา (ปัญญาจากการกระทำ)

๕. การส่งเสริมคุณธรรม โดยอาศัยสิ่งแวดล้อม

กลุ่มกัลยาณมิตร อันได้แก่ เพื่อนอาสาสมัคร พี่เลี้ยง ครูบา-
อาจารย์ พ่อ/แม่อุปถัมภ์ จัดว่าเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมคุณ
ธรรม แต่สำหรับเยาวชน สิ่งแวดล้อมที่เพิ่มเข้ามาก็คือ สิ่งแวดล้อมใน
สถานศึกษาซึ่งช่วยจัดระเบียบชีวิตให้เหมาะสมกับวัย

ในโรงเรียนของฉือจี้ ไม่มีร้านค้าหรือร้านขนม และเด็กไม่
ได้รับอนุญาตให้นำขนมและของเล่นเข้ามาในโรงเรียน เด็กทุกคนจะ
กินอาหาร(เจ)ที่โรงเรียนจัดให้ โดยกินพร้อมกันทั้งนักเรียนและครู
นักเรียนมัธยมจะอยู่ในหอพักที่โรงเรียนจัดไว้ให้ มีการทำกิจกรรมร่วม
กันหลังเลิกเรียนและวันเสาร์ โทรศัพท์มือถือจะใช้ได้ก็เฉพาะวันเสาร์
และอาทิตย์เท่านั้น โทรศัพท์ก็ดูได้เฉพาะของฉือจี้เท่านั้นในระหว่างที่
อยู่หอพัก

สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตดังกล่าวช่วยกล่อมเกล้าให้เด็กมี
ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ไฟเฟสไฟบริโภคนิยม และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

ส่วนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จะเน้นให้เกิดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม
ทางเดินและระเบียงบางส่วนที่ไม่สำคัญจะปิดไฟเพื่อประหยัด
พลังงาน อาคารจะโปร่งโล่งและใช้ประโยชน์จากแสงแดดให้มากที่สุด แต่
ก็มีการออกแบบให้อากาศถ่ายเทเพื่อลดการใช้เครื่องปรับอากาศ

นอกจากนั้นยังมีคติธรรมสอนใจติดตามผนังหรือลานนอก
อาคาร แม้แต่ชื่ออาคารก็มีนัยในทางคุณธรรม

๖. การส่งเสริมคุณธรรม ด้วยสื่อ

๕๔ การเสริมสร้างจิตสำนึกโดยใช้สื่อ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในทุก
หนแห่ง ฉะนั้นก็เช่นกัน โดยมีการพัฒนาเป็นลำดับ นอกจากการใช้สื่อ
ระดับย่อย (micro media) เช่น การเล่านิทานหรือแสดงละครในชั้นเรียน
หรือการใช้ภาพประกอบการสอนแล้ว ยังได้พัฒนาสื่อระดับกว้าง (mass
media) จากหนังสือ ซีดี ดีวีดี มาเป็นสถานีโทรทัศน์ ซึ่งใครๆ ก็อยาก
ทำหากมีกำลัง แต่ข้อนี้แตกต่างจากที่อื่นตรงที่ทำได้อย่างมีคุณภาพ
จนเป็นที่นิยมของชาวได้หวันได้ (ดังได้รับการลงคะแนนให้เป็นสถานี
โทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเขามากที่สุด)

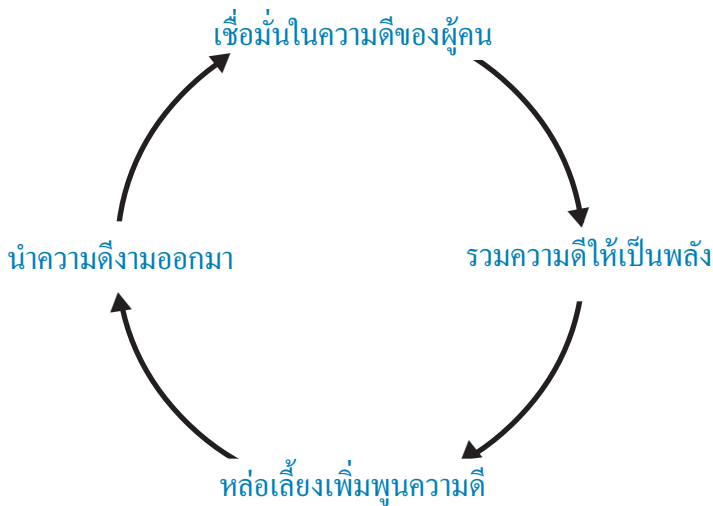
รายการโทรทัศน์ทุกรายการจะมุ่งสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้ชม
ไม่ส่งเสริมความรุนแรง กามตัณหา และกำนิยมที่ผิดๆ รายการซึ่งเป็นที่
นิยมได้แก่ละครที่สร้างจากชีวิตจริงของคนทำความดีหรือของชาวฉ้อฉล
ที่อุทิศตัว โดยอาจมีการสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างต่อท้ายละครด้วย

ทางด้านรายการข่าวก็เป็นการเสนอและวิเคราะห์เชิงธรรมะ
มีรายการการ์ตูนสอนธรรมให้เด็ก ๆ และสารคดีชีวิตบุคคลตัวอย่าง (เรียก
ว่าโพธิสัตว์รากหญ้า) ตลอดจนสารคดีส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ

รายการดังกล่าวฉ้อฉลถ่ายทอดออกไปทั่วโลกผ่านดาวเทียม
ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อชาวฉ้อฉลที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ และอาจ
ไม่ได้มีกิจกรรมเข้มข้นอย่างในได้หวัน

กระบวนการจัดการความดีทั้ง ๕ ประการ จะเห็นได้ว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เริ่มจากการเชื่อมั่นและมองเห็นความดีในมนุษย์ทุกคน จากนั้นก็พยายามโน้มน้าความดีออกมาจากใจของเขา แล้วรวบรวมความดีเหล่านั้นมาฝึกเป็นพลังสร้างสรรค์ พร้อมกันนั้นก็มีการหล่อ เลี้ยงและต่อเติมความดีเพื่อให้มีความยั่งยืนและเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ สามารถแสดงความสัมพันธ์เป็นแผนผังได้ดังนี้

๕๕

ด้วยกระบวนการดังกล่าว มูลนิธิพุทธรักษาจึงสามารถทำงานสร้างสรรค์ได้อย่างมีพลัง รวมทั้งสามารถขยายงานและขยายคนได้อย่างต่อเนื่อง

靜寂清遠

志玄虛漠

守之不殆

億百千

ข้อสังเกตท้ายบท

มูลนิธิพุทธรี่จี่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่ยกระดับกลายเป็นขบวนการจิตอาสา ซึ่งเติบโตใหญ่จากระดับประเทศสู่ระดับโลกภายในเวลาเพียง ๔๐ ปี

การที่ขบวนการระดับนี้สามารถพัฒนาบุคลากรจำนวนมากมายให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีจิตเมตตา กรุณา ใฝ่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อเพื่อนมนุษย์ แม้จะมีทุนมหาศาลแต่ก็นำไปเป็นประโยชน์เพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถ้ง่ายนัก โดยเฉพาะเมื่อกำหนดว่าองค์กรหรือขบวนการศาสนาส่วนใหญ่อที่เติบโตมาถึงระดับนี้ หากไม่เป็นเพราะอาศัยความโลภเป็นตัวยกระต้นให้ผู้คนเข้ามาสมถาทนด้วยหวังความร่ำรวยและโชคลาภ (ดัง megachurch จำนวนมากในอเมริกา หรือในอาฟริกาและเอเซีย) ก็มักเป็นขบวนการอนุรักษนิยมที่ถูกครอบงำด้วยความโกรธเกลียด ขาดขันติธรรม และรังเกียจผู้ที่ยึดต่างจากตน (เช่น ขบวนการเคร่งคัมภีร์ หรือ fundamentalist)

จี่เป็นองค์กรที่พร้อมจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และอุดมการณ์ทางการเมือง และไม่คิดเผยแพรศาสนาหรืออุดมการณ์ของตนให้แก่ผู้อื่น ด้วยเชื่อมั่นในเมตตาธรรมหรือความรักที่ไม่แบ่งแยก

เมื่อพิจารณาเฉพาะบริบทของชาวพุทธรี่จี่ก็มีความแตกต่าง

อย่างมากจากองค์กรชาวพุทธทั่วไป (รวมทั้งในได้หวัน) เพราะแทนที่จะติดอยู่กับพิธีกรรมหรือพาผู้คนหลักเ็นบำเพ็ญภาวนา กลับเน้นที่การทำความดีอย่างเป็นรูปธรรม มิใช่ทำความดีเฉพาะตัวเท่านั้น แต่เป็นการร่วมกันบรรเทาทุกข์ทั้งปวงที่เกิดขึ้นในโลก โดยแปรเมตตาและพรหมวิหารธรรมข้ออื่นๆ ให้เป็นการปฏิบัติที่ส่งผลเป็นรูปธรรม มิใช่เอาแต่ “นั่งแผ่เมตตาอยู่ในมุ้ง” เท่านั้น นับว่าเป็นองค์กรพุทธแนวปฏิรูปที่ประยุกต์ธรรมอย่างสมสมัย

๕๙

ความพิเศษของฉือจี้ยังอยู่ที่ความสามารถในการจัดการความดีอย่างเป็นระบบ ชนิดที่แหวกไปจากองค์กรศาสนาทั่วไป ความสามารถดังกล่าวนอกจากอาศัยความรู้และความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังต้องอาศัยศิลปะและทักษะที่แยบคาย

ฉือจี้เป็นตัวอย่างให้เราได้ตระหนักว่าการจัดการความดี เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยศิลปะ ศิลปะในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการจัดดอกไม้ ชงชา เขียนอักษรด้วยพู่กันเท่านั้น แต่หมายถึงศิลปะในการบ่มเพาะ น้อมนำ และผนึกความดีของผู้คนให้เกิดพลังทางจริยธรรมเพื่อขจัดความทุกข์ในโลก นี่คือนิยามศิลป์ในความหมายที่สำคัญที่สุด ที่องค์กรศาสนา องค์กรทางมนุษยธรรม สถาบันศึกษา ควรพัฒนาขึ้นมาให้เหมาะสมกับบริบทของตนโดยศึกษาแบบอย่างจากฉือจี้

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมี ๔ ประเด็นที่อยากตั้งเป็นข้อสังเกตกล่าวคือ

๑) ดูเหมือนว่า กระบวนการสร้างเสริมคุณธรรมของฉือจี้ จะมีลักษณะขึ้นอยู่มาก ขณะที่ไม่ให้ความสำคัญมากนักกับการกระตุ้นให้ชาวฉือจี้สามารถคิดด้วยตัวเอง

ความสามารถประการหลังมีความสำคัญก็เพราะว่า ในยุคที่มีความซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มักจะมีปัญหาทางจริยธรรมใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตของเราอยู่เสมอ ปัญหาเหล่านี้ไม่มีคำตอบสำเร็จรูป แต่ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยมากมาย รวมทั้งต้องพิจารณาถึงมุมมองที่หลากหลายด้วย ยกตัวอย่างปัญหาปาณาติบาตเรื่องเดียว ทุกวันนี้มีการถกเถียงอย่างหาข้อสรุปได้ยาก ในเรื่องการทำแท้ง การรณรงค์ การระงับการช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยระยะสุดท้าย การตั้งครุฑโดยทำลายตัวอ่อน ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยวิจารณญาณในการไตร่ตรองมาก หาไม่แล้ว ก็อาจส่งเสริมปาณาติบาตโดยไม่รู้ตัว หรือไม่ก็สร้างความทุกข์แก่ผู้คนในนามของศาสนา (ซึ่งมีตัวอย่างมากมายโดยเฉพาะในหมู่ผู้คลั่งศาสนา ซึ่งพร้อมทำตามบัญชาของผู้นำ โดยไม่คิดจะใช้วิจารณญาณของตัวเอง)

๒) การจัดการความดีนั้น ควรช่วยให้บุคคลสามารถรู้จักคิดและมี
วิจารณญาณของตัวเอง แต่จะทำเช่นนั้นได้ ความสามารถอย่างหนึ่งที่
สำคัญคือการรู้จักตั้งคำถามหรือวิเคราะห์ด้วยตัวเอง

ผู้เขียนมีเวลาน้อย แต่เท่าที่ทราบ ทักษะดังกล่าว รวมไปถึง
การคิดในเชิงวิพากษ์ (critical mind) เป็นสิ่งที่เห็นได้ไม่ชัดจากระ-
บวนการเรียนรู้ของน้องๆ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา เป็นไปได้ไหม
ว่าเป็นเพราะแนวคิดแบบนี้ มีนัยยะของการมองเชิงลบหรือตั้งข้อสงสัย
ซึ่งสวนทางกับแนวคิดของน้องๆ ที่เน้นการมองเชิงบวกและการมีศรัทธา
เป็นจุดเริ่มต้น ในวัฒนธรรมของน้องๆ ผู้คนนิยมชมมากกว่าตำหนิ และ
มองแง่ดีมากกว่าตั้งข้อสงสัย ซาบซึ่งในคุณค่ามากกว่าสอดสายหาข้อเสี-
ยตรงนี้เป็นจุดแข็งของน้องๆ ที่ทำให้ขยายตัวได้รวดเร็วสามารถดึงประชา-
ชนมาร่วมได้มากมาย แต่ก็ก็เป็นจุดอ่อนได้ในเวลาเดียวกัน

๓) การรู้จักคิดด้วยตัวเอง ย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมักหมายถึงการแหวกแนวจากขนบเดิม และนำไปสู่การเป็นตัวของตัวเอง

หากข้อสังเกตของผู้เขียนถูกต้อง กล่าวคือ ฉ้อฉลไม่สุจริตให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการคิดด้วยตนเอง คำถามคือชาวฉ้อฉลจะสามารถเป็นตัวของตัวเอง หรือคิดแหวกแนวจากกรอบของฉ้อฉลได้มากน้อยแค่ไหน เครือข่ายที่สร้างสายสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและกว้างขวาง จะเปิดโอกาสหรือเป็นอุปสรรคมากน้อยเพียงใดสำหรับชาวฉ้อฉลในการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง โดยทั่วไปแล้วองค์กรและขบวนการแบบนี้มักจะยอมรับความคิดสร้างสรรค์หรือความเป็นตัวของตัวเองในระดับหนึ่ง แต่หากเลยจุดนั้นไปก็อาจถูกแรงกดดันจากหมู่คณะหรือเครือข่าย ปัญหาก็คือถ้าองค์กรใดองค์กรหนึ่งคิดเหมือนกันหมดโดยขาดความหลากหลาย หรือไม่มีพื้นที่ให้แก่นคนที่คิดต่าง องค์กรนั้นก็ยากจะปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังในปัจจุบัน (ขอให้นึกถึงคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นตัวอย่าง)

๖๑

๔) ชาวฉ้อฉลมักจะมองความดีที่แสดงออกในระดับบุคคลหรือกลุ่มคน แต่ดูเหมือนจะไม่สนใจจริยธรรมในระดับโครงสร้าง

โครงสร้างหรือระบบสังคมนั้นไม่ได้เป็นกลางโดยตัวมันเอง แต่มีคุณค่าหรือความดีความชั่วแฝงอยู่เสมอ ระบบนาซีนั้นเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เพราะนอกจากจะบั่นทอนความเป็นมนุษย์ ยังสามารถผลักดันให้คนทำความเลวร้ายอย่างที่ไม่ถึง ระบบที่รวมศูนย์และไม่โปร่งใส มักจะทำให้ผู้นำทั้งบนสุดและลดหลั่นลงมาถืออำนาจบาตรใหญ่ และทุจริตได้ง่าย เช่นเดียวกับระบบทุนนิยมก็มักจะทำให้คนเห็นเงิน

และกำไรสำคัญกว่าอะไรอื่น

กิจกรรมของฉือจี้ จะมุ่งทำความดีทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่จะไม่แตะต้องหรือคิดเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างที่ก่อความทุกข์แก่มนุษย์เลย ฉือจี้พร้อมจะช่วยคนยากจน แต่จะไม่ทำอะไรกับระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนยากจน อาจเป็นเพราะการขาดทัศนะในเชิงวิพากษ์ หรืออาจเป็นเพราะการพยายามมองแง่บวกเป็นหลัก จึงเห็นข้อดีมากมายของระบบและโครงสร้างเหล่านั้น และพยายามใช้ข้อดีเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์มากที่สุด (มองในแง่บวก ระบบทุนนิยมก็มีข้อดีตรงที่ทำให้ได้วันมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ชาวฉือจี้จำนวนไม่น้อยมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงส่งผลให้ฉือจี้มีทุนสนับสนุนอย่างมหาศาล กล่าวอีกนัยหนึ่งระบบทุนนิยมทำให้ฉือจี้มีกำลังทางเศรษฐกิจที่สามารถช่วยคนทุกข์ยากได้อย่างมากมาย)

ผู้นำฉือจี้อาจมองว่า แทนที่จะเสียพลังงานไปกับการเปลี่ยนแปลงระบบหรือกำจัดข้อเสียในตัวระบบ การพยายามใช้ข้อดีจากระบบเหล่านั้นมาก่อให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์ น่าจะทำได้ง่ายกว่าและก่อให้เกิดผลดีที่เป็นมรรคเป็นผลมากกว่าก็ได้ ด้วยเหตุนี้วินัยข้อหนึ่งของชาวฉือจี้คือ การไม่เข้าร่วมการประท้วงทางการเมือง วินัยข้อนี้มีส่วนไม่น้อยในการทำให้ฉือจี้ขยายตัวจนมีสมาชิกหลายล้านคน เพราะไม่ว่าจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบใด นิยมพรรคไหนก็ตาม ก็สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกได้อย่างไม่กระอักกระอ่วนใจ การ “เป็นกลาง” ทางการเมืองช่วยลดความแตกแยกภายในองค์กร ขณะเดียวกันก็ทำให้อำนาจการเมืองไม่มารบกวนหรือแทรกแซงฉือจี้ด้วย ตรงกันข้ามไม่ว่าพรรคการเมืองใดก็สะดวกใจที่จะสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือกับฉือจี้

อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าฉ้อฉลจะประนีประนอมกับระบบเสียทีเดียว เพราะผู้นำฉ้อฉลเองก็เห็นโทษของระบบทุนนิยมอยู่ไม่น้อย จึงกำหนดวินัยอีกข้อหนึ่งคือ ไม่เล่นการพนันและการเก็งกำไร* ซึ่งรวมถึงการเล่นหุ้นเพื่อเก็งกำไร (แต่อนุญาตการเล่นหุ้นเพื่อการลงทุนระยะยาว) ผิดกับองค์กรศาสนาทรงอิทธิพลส่วนใหญ่ที่ไม่ปฏิเสธการเล่นหุ้นเก็งกำไร

๒๓

ทั้ง ๔ ประเด็นเป็นข้อสังเกตที่อาจผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกต้อนก็ไม่ได้ลดทอนความสำคัญของฉ้อฉลในฐานะองค์กรที่มีศาสตร์และศิลป์ในการจัดการความดี ที่มีเอกลักษณ์และน่าเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับองค์กรที่เห็นความสำคัญของการทำความดีเพื่อเพื่อนมนุษย์ อันที่จริงฉ้อฉลยังเป็นแบบอย่างที่น่าเรียนรู้ในอีกหลายด้าน เช่น การแพทย์ที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์ การศึกษาตามแนววิถีพุทธ และสื่อทางเลือกเพื่อสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเด็นเหล่านี้มีผู้ศึกษาบ้างแล้วและได้เผยแพร่ในหลายที่ เชื่อว่าจะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่คนไทยไม่น้อย ที่ผ่านมารามองหาแบบอย่างจากตะวันตกมาากแล้ว ถึงเวลาที่เราจะมองไปที่ตะวันออก โดยเฉพาะในประเทศที่มีวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ไม่ต่างจากของบ้านเรามากนัก

*วินัย ๑๐ ประการของชาวฉ้อฉล นอกจากข้อ ๕ แล้ว ยังเพิ่มอีก ๕ ข้อ ได้แก่ ไม่เล่นการพนันและเก็งกำไร ไม่คิดสิ่งเสพยาเสพติดรวมทั้งหมากพลูและบุหรื ไม่ฝ่าฝืนกฎจราจร ไม่ร่วมประท้วงทางการเมือง และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณทุกระดับ

คณะกรรมการ
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

คณะที่ปรึกษาคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

1. นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
2. พลตรี จำลอง ศรีเมือง	ประธานที่ปรึกษา
3. พลเอก บวร งามเกษม	ที่ปรึกษา
4. นายลิขิต เพชรสว่าง	ที่ปรึกษา
5. พลเอก ปรีชา เจริญสุพรรณ	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

1. พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
รักษาการประธานกรรมการ
2. นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นายอนุสรณ์ ธรรมใจ	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. นายแพทย์ อัมพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
8. ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กรรมการ
9. ผู้แทนสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้	กรรมการ
(องค์การมหาชน)	
10. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
(นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์)	กรรมการและเลขานุการ
11. นายประกอบ นวลขาว	ผู้ช่วยเลขานุการ